

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ

PREZENČNÍ STUDIUM

2013–2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Meliha Ceylan

Ekonomický vývoj Turecka a integrace do EU

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Jiří Noha, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR

FULL-TIME STUDIES

2013-2016

BACHELOR THESIS

**Turkey's economic development and integration
into the EU**

Meliha Ceylan

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PhDr. Jiří Noha, Ph.D

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 26.2.2016

Meliha CEYLAN

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Jiří Noha, Ph.D. za poskytnutí odborných rad, věcné připomínky, ochotu a vstřícný přístup během zpracování této práce.

Také bych chtěla poděkovat svému tatinkovi İsmail CEYLAN za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce. Ještě chci velké poděkování náležít celé mé rodině za podporu, trpělivost a povzbuzování po dobu mého studia

Meliha Ceylan

Anotace

Obsahem této práce je analýza ekonomického vývoje Turecka z pohledu jeho dlouhodobé integrace do Evropské unie. Tato práce sumarizuje jednotlivé ekonomické ukazatele, které představují komplexní aktuální i historický stav Turecka. Cílem této bakalářské práce je pak dle realizovaného hodnocení kooperace Turecka a EU zhodnotit perspektivy obchodních a jiných vztahů obou oblastí s ohledem na probíhající jednání o integraci. Práce je rozdělena na jednotlivé kapitoly, které primárně plní daný cíl. Struktura celé práce byla sestavena od základních informací až po stavení perspektiv integrace a vztahů s EU. První kapitola představila analyzovanou Tureckou republiku, a to od vzniku až po aktuální dění. Další kapitola představuje specifika tureckého obchodního jednání a klíčové aspekty, které se musejí při jednáních respektovat. Obsahem této kapitoly je i představení náboženských a kulturních specifík, které jsou často řešenou otázkou z hlediska integrace. Další kapitola prezentuje pohled na jednotlivé ekonomické ukazatele v komparaci s výstupy EU. Předposlední kapitola reflektuje vývoj a aktuální stav zahraniční politiky Turecké republiky. Poslední kapitola celé práce objasňuje konkrétnější vztahy EU a Turecké republiky a možné dopady integrace Turecka na chod EU, včetně veřejného kritického názoru na tento proces. Závěr práce shrnuje míru splnění cíle a zjištěná data.

Klíčová slova

Ekonomický vývoj, Evropská unie, integrace, komparace, perspektivy vztahů, Turecko

Annotation

The content of this work is the analysis economic development in Turkey in terms of its long-term integration into the European Union. This study involves various economic indicators which represent a complex, actual and historical status of Turkey. The aim of this thesis is also to realize an evaluation of the comparison of Turkey and the EU and make an evaluation in the prospects of trade and other relations between the two regions (Turkey and the EU) with regard to the ongoing negotiations on the integration. The work is divided into several chapters that primarily fulfill a given target. The structure of the whole work is compiled of the basic information through fuse the perspectives of integration and relations with the EU. The first chapter introduces analyzed the Republic of Turkey from its inception to the actual events. The next chapter presents the specifics of the Turkish business negotiations and key aspects that must be respected in the negotiations. The chapter contents also an introduction of religious and cultural specifics which are often the most frequent topics in terms of integration. The next chapter presents the a view of individual economic indicators in a comparison with the outputs of the EU. The penultimate chapter reflects the evolution and the current status of the foreign policy of the Republic of Turkey. The last chapter of the bachelor thesis explains more concrete relations between the EU and the Republic of Turkey and the possible impacts of the integration of the EU and its functioning that includes a critical public opinion to this process as well. The conclusion of the work summarizes the objectives and the data that I obtained.

Keywords

Comparison, economic development, European Union, integration, prospects of relations, Turkey

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 PŘEDSTAVENÍ TURECKA.....	10
1.1 Krátce světem Turecka	10
1.2 Aktuálně z Turecka.....	13
2 OBCHODNÍ JEDNÁNÍ V TURECKU.....	14
2.1 Charakteristické rysy jednání Turecka	14
2.2 Komparace náboženských a kulturních specifik Turecka.....	18
3 TURECKO V MAKROEKONOMICKÉM POHLEDU	22
3.1 Vývoj HDP a rating	22
3.1.1 Vývoj HDP.....	22
3.1.2 Rating Turecka	26
3.2 Vývoj míry nezaměstnanosti.....	27
3.3 Vývoj míry inflace	28
3.4 Vývoj míry zadluženosti	29
4 TURECKÝ ZAHRANIČNÍ OBCHOD	31
4.1 Komoditní a teritoriální struktura	31
4.2 Exportní příležitosti.....	32
4.3 Analýza obchodní výměny mezi Tureckem a EU	33
5 TURECKO A EU.....	37
5.1 Politika rozšiřování EU a Turecko.....	37
5.1.1 Podmínky pro rozšiřování EU	39
5.2 Současné vztahy.....	41
5.3 Perspektivy a alternativy budoucna z hlediska procesu integrace do EU.....	46
5.3.1 Perspektivy a Alternativy Integrace	46
5.3.2 Názory na integraci a shrnutí	49
ZÁVĚR	54
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	56
SEZNAM ZKRATEK	60
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	61

ÚVOD

Migranti, uprchlíci, bezpečnost, Evropská unie, integrace, zadluženost, hospodářská regrese atd., pojmy, které se dnes a denně skloňují skrz veškerá dostupná media. Evropská unie, specifický a zcela jedinečný komplex, který má své zájmy, cíle a preference. Původní, ale i aktuální myšlenka EU je sjednotit evropský prostor do jednoho celku, který „bude žít vlastním životem“. Častá kritika, ale i časté problémy, viz dopady finanční a následné dluhové krize v letech 2007 a 2012, potvrzuje častou kritiku EU o nerovnosti dílčích členských zemí. Turecko, z pohledu aktuálních zemí EU, potvrzuje tuto kritiku z hlediska značné ekonomické, ale i politické nerovnosti. Právě Turecko a jeho integrace je poměrně aktuálním tématem, kdy jsou pro něj pomyslné dveře do EU již v téměř pravidelných frekvencích otevírány a zavírány.

Turecko i přes jistou nestabilitu, hospodářskou recesi atd., je oblastí mnoha příležitostí, a nejen ve snaze sjednotit evropský prostor, ale i vlivem tohoto aspektu EU zvažuje integraci této oblasti do jednoho prostoru. Ovšem celý proces integrace je již téměř padesát let zahalen mnoha jednáními mezi představiteli Turecka a představiteli EU. Islámská země tedy i nadále, společně „s Albánií, Bývalou jugoslávskou republikou Makedonií, Černou Horou a Srbskem“¹, zůstává v postavení kandidátské země. Integrace Turecka je doprovázena bouřlivými reakce, což není zaznamenáno u žádné jiné země, která se kdy ucházela o vstup do jednotného evropského prostoru.

Turecká integrace je podmíněna aspektem, kdy tato kandidátská země musí prokázat svou schopnost a dostatečnou připravenost ke vstupu do EU a začlenění mezi ostatní členské země. Dále musí prokázat jistou přidanou hodnotu pro EU a její země. Samozřejmě, klíčovým ukazatelem je nejen produktivita, ale také komplexní ekonomická situace. Jaký tedy byl a je ekonomický i politický vývoj Turecka? A je již Turecko zcela připraveno na vstup do EU či je stagnace tohoto procesu na místě? Tyto otázky byly primárním impulsem pro výběr tématu mé bakalářské práce.

---

¹ EUROPA. *Členské země EU (rok přistoupení)*. [online] *Europa* © 2015 [cit. 2015-12-08] Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/index_cs.htm

Hlavním cílem této bakalářské práce je na základě zhodnocení současné kooperace mezi EU a Tureckem, posoudit budoucí perspektivu obchodních a dalších dvoustranných vztahů, zejména pak z hlediska přistoupení Turecka do EU.

Celá práce je rozdělena na dílčí kapitoly, které se zaměřují na danou problematiku. V práci byly implementovány standardní vědecko-výzkumné metody. Jedná se především o deskriptivní metodu a interpretaci. V závěrečných kapitolách byla využita i komparační metoda. Dále byly využity i další explanační obecně-teoretické metody jako dedukce a indukce.

První kapitola představuje primárně umístění, základní informace o Turecku a aktuálního pohledu na tuto islámskou oblast. Druhá kapitola se zaměřuje na specifické jednání Turecka, které je dáno nejen náboženskými, ale i kulturními zvyklostmi. Třetí kapitoly se již zaměřuje na splnění části primárního cíle, kdy je obsahem detailnější analýza ekonomického vývoje v podobě představení dílčích ekonomických ukazatelů z pohledu Turecka. Následná kapitola provádí deskripci a interpretaci zahraničního obchodu Turecka, kdy představena bude komoditní a teritoriální struktura tureckého zahraničního obchodu. Dále stanovení možných exportních příležitostí v rámci zvyšování produktivity a poslední podkapitola této kapitoly provádí analýzu tureckého zahraničního obchodu s EU. Obsah poslední kapitoly celé práce byl konstruován především ve snaze splnit další dílčí část primárního cíle této práce, kdy je provedena analýza aktuálních vztahů Turecka a predikce možných perspektiv z hlediska integrace do EU. Míru splnění primárního cíle této práce, ale i shrnutí veškerých dat a skutečností reflektuje závěrečný text práce.

Z hlediska metodiky bude tedy realizována rešerše relevantní odborné literatury k tématu, dále přehledová deskripce hlavních rysů turecké ekonomiky a ekonomických vztahů Turecko versus EU, rozbor současných i potenciálních problémů kooperace Turecko-EU a komparace vybraných pramenů zejména historiografické, legislativní a socioekonomické povahy.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEDSTAVENÍ TURECKA

Obsahem této práce je islámská oblast Turecko z hlediska jeho vývoje a integrace do Evropské unie (dále jen „EU“). V níže uvedených kapitolách bude primárně představeno Turecko z pohledu historického vývoje vazeb s EU, ale i základních informací a dále z hlediska aktuálních aspektů 21. století.

1.1 KRÁTCE SVĚTEM TURECKA

*„Republika Turecko je demokratickou zemí. Je sedmnáctou největší ekonomikou na světě. Přestože se naprostá většina jejího území nachází v Malé Asii, je kandidátskou zemí na vstup do Evropské unie.“*² Historie Turecka sahá až do období 7 000 až 5 000 let před naším letopočtem. Jedná se o nejstarší lidskou civilizaci. Až do roku 1923 se Turecká republika označovala krátce, jen jako Turecko. Ovšem na přelomu 19. a 20. století čelil místní Osmanský sultanát řadu nepříznivých událostí, kdy po balkánských válkách byli Turci téměř vytlačeni z Balkánského poloostrova. První světová válka měla za svého poměrně krátkého působení v letech 1914 – 1918, dopad na chod celého světa. Ovšem v Turecku tato válka, díky konfliktům s Řeckem, trvala déle, až do roku 1923. V tomto období se začala definovat charakter a rozsah nového tureckého státu pod názvem Turecká republika. Po značně komplikovaných konfliktech a mnoha politických jednání byla v roce 1923 vyhlášena samostatná Turecká republika. „Vyhlášení samotné republiky předcházela mírová jednání konaná v Lausanne a podepsání Lausannské mírové smlouvy, která nahradila původní smlouvu z Sévres, jež byla pro Turky naprosto nepřijatelná z důvodu velkých územních ztrát.“³ Turecká republika, díky své geografické poloze na rozhraní dvou kontinentů a dvou moří hrálo z hlediska historie lidstva poměrně významnou roli.⁴ V níže uvedené tabulace jsou zobrazeny základní geografické údaje o Turecké republice.

---

² KORÁB Jan. *Politicko-ekonomická analýza Turecka*, Praha 2006. Bakalářská práce na fakultě Mezinárodních vztahů na Vysoké škole Ekonomické obor Mezinárodní obchod. s 5

³ PIRICKÝ, Gabriel. *Turecko - Stručná historie států: Turecko*. Libri, Praha, 2006. s. 69

⁴ EUROPA. *Členské země EU (rok přistoupení)*. [online] *Europa* © 2015 [cit. 2015-12-08] Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/index_cs.htm

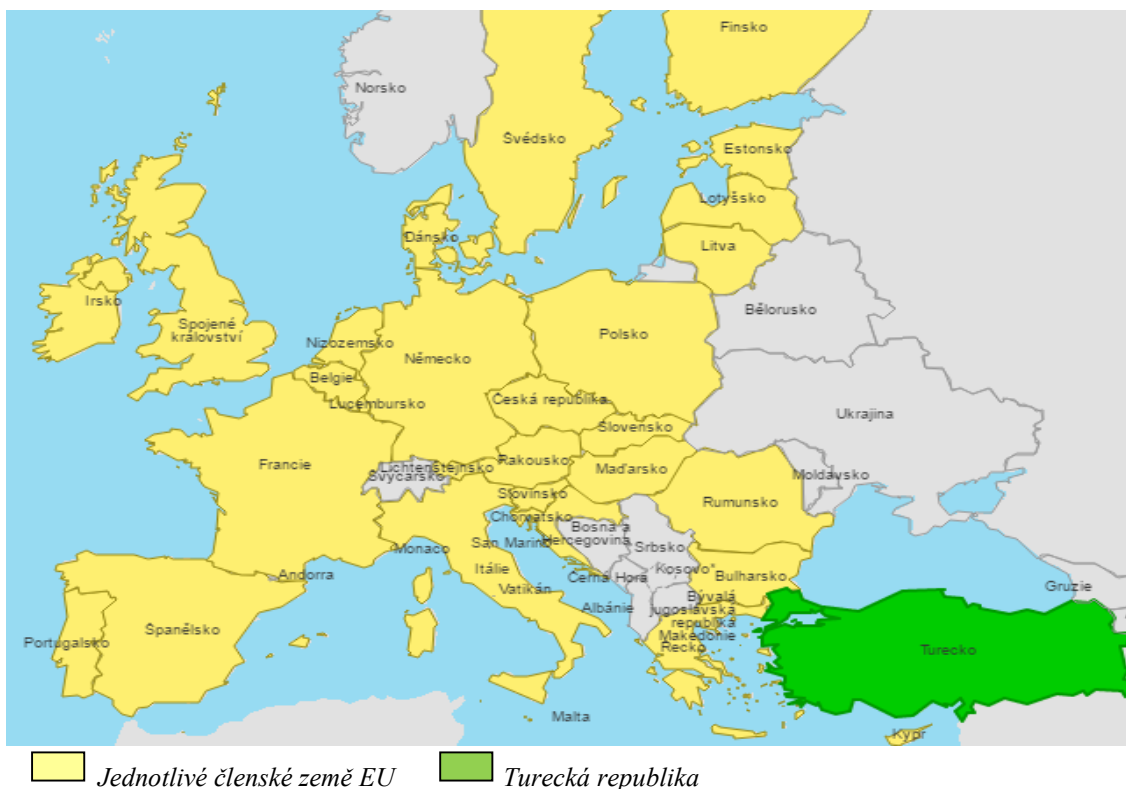
Tabulka 1: Základní informace o Turecké republice

<i>Ukazatel</i>	<i>Obsah ukazatele (hodnota, počet)</i>
<i>Rozloha</i>	783 562 km ² , z toho: 769 632 km ² pevnina : 13 930 km ² vodních ploch
<i>Počet obyvatel</i>	77 695 904
<i>Průměrná hustota obyvatel</i>	101/km ² (k 31. 12. 2014)
<i>Oficiální jazyk</i>	turečtina
<i>Hlavní město</i>	Ankara
<i>Nejlidnatější města</i>	İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Antalya
<i>Měna</i>	turecká lira – mezinárodní kód TRY, vnitrostátní TL Kurz k 4/2015: 2,66 TL/USD a 2,97 TL/EUR
<i>Sousedící státy</i>	Arménie, Ázerbájdžán, Bulharsko, Gruzie, Irák, Irán, Řecko, Sýrie
<i>Národnostní složení</i>	Odhad: Turci 70-75 %, Kurdové 18%, zbývající 7-12 % (Arméni, Arabové, Řekové, Albánci, Gruzíni, Lazové, Čerkesové, Židé atd.).
<i>Náboženské složení</i>	99,8 % obyvatelstva jsou muslimové (většina sunnité, menšina ale vité), 0,2 % ostatní (ortodoxního, gregoriánského, židovského, katolického a protestantského vyznání).

Zdroj: Koráb, 2006, s. 7; MZV, 2015, online

Dále je na níže uvedeném obrázku je zobrazena geografická poloha Turecké republiky v rámci zemí EU v roce 2016, kdy EU zahrnuje 28 členských zemí. V rámci zjednodušení této práce bude pro označení Turecké republiky využito „Turecká republika či i Turecko“.

Obrázek 1: Geografická poloha Turecké republiky v rámci EU

Zdroj: Europa, 2015, online

Z hlediska historického vývoje se historie Turecka a celé Evropy mnohdy střetávala a prolínala, a to jak z hlediska kulturního tak i vojenského. „Začátek konfrontace mezi Turky a Západem se datuje do doby, kdy Turci začali zasahovat na území Východořímské říše.“⁵ Výraznější aktivity v rámci upevňování a stabilizace těchto vztahů nalézt v padesátých letech minulého století. První konkrétní krok spočíval v žádosti Turecka o přidružení do Evropského hospodářského společenství, ze které následně vznikla EU. Na popud žádosti proběhla různá jednání, kdy výstupem těchto jednání byla asociační dohoda, tzv. Ankarská dohoda ze dne 12. září 1963. Obsah této smlouvy formuloval tři fáze postupu sblížování obou stran. Tyto tři fáze postupně probíhaly od roku 1970 až do roku 2005, kdy v roce 1987 byla zahájen třetí fáze oficiálním předáním žádosti Turecké republiky o plné členství v budoucí EU, která vznikla v roce 1993. Následovala řada jednání o podmínkách přístupu Turecké republiky do EU, kdy značné bariéry v přístupu lze spatřit díky postojům Turecké republiky, které

⁵ KUTUK, Zeki. *Turkey's Integration into the European Union. The Dynamics and Determinants of a Dilemmatic Relationship*, 1st edition. Turun Yliopisto, Turku, Finsko 2003, s. 17

korespondují s jeho historickou genezí. Hlavním problémem je „uznání Kypru jako samostatné republiky, uznání genocidy Arménů, které proběhlo v Turecku v roce 1915 a vyřešení problémů s kurdskou menšinou. Dalším problémem z hlediska přijetí členství do EU je také postoj Francie, která v roce 2007 odmítla možnost otevření pěti přístupových kapitol z celkových 13. Důvodem zamítnutí bylo přílišná vazba kapitol na členství EU. Jednalo se např. o Hospodářskou a měnovou politiku. Další blokáce jednání nastala v roce 2009, kdy Řecko-kyperskou vládu spatřilo obdobný problém jako výše uvedená Francie, ovšem z hlediska problematiky: Zahraniční a bezpečnostní politiky, soudnictví, bezpečnosti atd. V roce 2013 došlo k oživení jednání, když Francie uvolnila k vyjednávání kapitolu o regionální politice a strukturálních nástrojích. Aktuálně jednání o přístupu do EU stále probíhají.⁶

1.2 AKTUÁLNĚ Z TURECKA

Turecká republika je vnímána jako oblast potenciálních možností a v rámci sjednocování prostoru Země je si tohoto aspektu vědoma i EU. Turecko prošlo řadou převratů a reforem, které tuto republiku formulovaly do dnešní podoby. Turecko v rámci svého vývoje vnímá EU jako nástroj ke zlepšení svého postavení, ale i ekonomického vývoje. Snahou Turecka je posilovat nejen produktivitu, ale i své demokratické nastavení. Demokracie je pro Turecko hlavním hnacím motorem a středovým bodem, kdy je nutná pro rozvoj řady oblastí v Turecké republice, např. soudnictví, komplexní legislativní rámec, snižování míry stínové ekonomiky, snižování míry korupce atd. Turecká republika je charakteristická svým islámským zaměřením a problémovostí z hlediska lidských práv. Úspěšná integrace do EU je, mimo jiného, podmíněna právě zlepšením těchto aspektů, kdy se musí zaměřit na oblasti „*práva menšin, svobodu projevu a komplexně i na lidská práva, protože tato politická kritéria jsou v rámci Evropy považována za stěžejná stavební kameny demokracie a jejich plnění bude důrazně vyžadováno.*“⁷ Turecko se vlivem svého vývoje stalo poměrně rychle se rozvíjející ekonomickou oblastí, s poměrně stabilním bankovníctvím. Vlivem méně či více efektivních reforem, kde neefektivnost je zatím spatřována v predikovaném snižování míry korupce, se mimo tohoto, zbavilo souvisejících negativních konotací. Ekonomika je založena jako jiné země, např. Německo, Itálie atd. na export, kdy má silný automobilový, textilní, chemický, dopravní a jiný průmysl. Blíže bude zahraniční bilance představena v další kapitole 4.

---

⁶ PEŠINOVÁ, Eliška. *Vývoj vztahů Turecka a EU – kapitola 7.* [online] Yeye © 2016. [cit. 2015-10-29] Dostupné z: <http://www.yeye.cz/V%C3%BDvoj+vztah%C5%AF+Turecka+a+EU>

⁷ Viz tamtéž

2 OBCHODNÍ JEDNÁNÍ V TURECKU

Následující kapitola představí charakteristické rysy jednání Turecka, dále náboženské a kulturní specifika z hlediska komparace s evropskými zvyklostmi.

2.1 CHARAKTERISTICKÉ RYSY JEDNÁNÍ TURECKA

Lze konstatovat, že každá země má své více či méně specifické tradice, které vyplývají z národní kultury a z národních zvyklostí. Tato premisa pro Turecko platí dvojnásob, kdy je jeho soubor obchodního protokolu poměrně odlišný od evropského, a to především ve vybraných oblastech Turecka. Obchodní jednání ze strany Turků jsou poměrně charakteristické jejich dlouhým vyjednáváním a smlouváním. Pokud na tuto „tureckou taktiku“ není přistoupeno protistranou jednání, pak Turci tuto strany nevnímají jako rovnocenného obchodního partnera. Je tedy nutná trpělivost a určitá pokora. Turci při obchodních jednání věnují dostatek času poznávání potenciálního obchodního partnera, kdy toto poznávání může trvat déle než samotný předmět obchodu. I přes čistě politické, ekonomické či jiné obchodní jednání uvádějí toto jednání polemikou nad obecnými tématy jako je turismus, historie, zkušenosti a úspěchy při obchodování v daném regionu či i v rámci mezinárodního obchodu, vzdělání, rodinu atd. Oproti evropskému standardu jednání při obchodních schůzkách jsou Turci ochotni jednomu partnerovi věnovat daleko více času, než tomu je u jiných zemí.

Turecko je kandidátskou zemí v členství EU a je vnímáno za evropský stát. Turecké tradice a zvyklosti vycházejí ze specifických historických aspektů této země, ale i geografickým umístěním mezi Evropou a Asií, ale také rozdílností vnitřních oblastí Turecka. Tyto aspekty mají společně vliv na specifický průběh obchodního jednání, které se mnohdy nepodobá evropskému jednání. Primárně je nutné si uvědomit, že Turci odlišně nahlíží na jednotku času či samotné délce jednání. Tlak na uspěchání či zrychlení jednání pak Turci vnímají jako podezřelý.

V počátcích obchodního jednání jsou Turci velice vstřícní a přátelští. Obchodní jednání vedou ve velmi zdvořilém a uctivém kontextu, kdy tento způsob jednání vyžadují od protistrany a velmi ho oceňují. Vnímání významu daného obchodního partnera Turky, lze vydedukovat z rozsazení účastníků při obchodním jednání. „*Pro úspěšnost jednání je nezbytná trpělivost,*

sebeovládání a znalost místních zvyklostí. Jednání jsou velmi pomalá, rozvláčná, plná oklik. Turci využívají velkého množství různých obchodních taktik. Dokonce se říká, že jednání s nimi je jedna velká taktika poskládaná z drobných manévřů a rafinovaných tahů. Můžeme se setkat s taktikami benevolentními (taktiky vhodné při sledování společných cílů, usilujících o dlouhodobou spolupráci) i malevolentními (taktiky lstivé, nátlakové). Musíme být připraveni na časté používání „salámové“ taktiky, která spočívá v malých a častých požadavcích, jež nemají konce. Zvláštní kapitolou je vyjednávání o cenách. Cena je pro tureckého kupujícího rozhodujícím faktorem při nákupu. Teprve na druhém místě je kvalita. Cena je také zpravidla důvodem k dlouhému smlouvání až hadr kování, a proto je vždy nutné ji mírně nadsadit. Kupní síla průměrného obyvatele v Turecku není vysoká, a je tedy nutno ceny držet co nejvíce dole. V průměru je cenová hladina o 10–30 % nižší než v zemích EU. Je však samozřejmostí, že i exkluzivní zboží zde má svou klientelu. Při jednáních o dodávkách strojů často turečtí obchodníci požadují nabídku i na již použité stroje. Spěch či stanovování lhůt a přesných termínů se dodnes považuje za nezdvořilé.“⁸

Turci si obecně zakládají na své rodinně, především na synech, jsou velice hrdí a při obchodním jednání se nikdy nesmí urazit jejich prestiž, či je nijak kritizovat. Při obchodních jednání je kromě výše uvedených etických kodexů klíčové i nastavení platebních podmínek. Efektivní je samozřejmě platba před realizací daného obchodu, ovšem mnohdy se tento způsob úhrady nejeví pro Turky jako bezpečný. Dále lze využít i platební funkci směnky, v podobě dokumentárního akreditiv či i jinou platební směnkou. Turci jsou při obchodním jednání, ale i po realizaci daného obchodu poměrně spekulativní a využívají reklamace či dané zboží neuhradí a ani nevrátí dodavateli. Z hlediska platební morálky je tedy při obchodních jednání nutná obezřetnost a stanovit maximální ochranu.

Turci se neradi při obchodních jednání uchylují k rychlým závěrům či svolávání schůzek v krátkých časových intervalech. Turci i mnohdy a preferují, a často je v rámci obchodního jednání velmi efektivní tzv. doporučující písemný dopis, kdy je představena daná firma, její zaměření, výroční aktivity, vize a cíle atd. Obchodní jednání s Turky provází i prvotní nadšení pro daný obchod, což ovšem následně může upadat do negace či pasivity ze strany Turků. Je tedy důležité udržovat s nimi neustálý kontakt a nadšení pro věc tak, aby daný obchod

---

⁸ GULLOVÁ, Soňa.: *Mezinárodní obchodní a diplomatický protokol*. 2. vyd. Grada Publishing, a. s., Praha, 2011. s. 79

neztroskotat na vzájemné pasivitě. V rámci této premisy tureckého obchodního jednání je velmi efektivní neustálá komunikace, zasilání komerčních brožur, projektů, vzorků, katalogů, polemizování o možném způsobu realizace obchodu, atd., a to vše v mnoha obchodních jednáních. Obchodní jednání s Turky tedy není realizováno prostřednictvím jedné či dvou schůzek, ale jedná o až nátlakový proces, kdy musí být neustále přesvědčován o přidané hodnotě dané protistrany. Další určitou specifičnost z hlediska jednání Turků, lze vnímat z jejich pohledu na samotné účastníky, kdy danou firmu nevnímají jako firmu, ale jako osobu či jedince, a takto musí i daný jednatel firmy (i případně představitel státu) vystupovat.

Turecké etické zásady při obchodních jednáních téměř zakazují něco striktně odmítnout. *„V dnešní moderní době se tento přístup mění, především je-li jednání vedeno v cizím jazyce. Mlčení rozhodně nelze považovat za souhlas. Používání pro tuto oblast typického inšalláh (tj. možná, když bůh bude chtít) je nadále rozšířené a představuje zdvořilou formu odmítnutí. Jednání jsou plná oklik a často přerušovaná. Turečtí partneři během jednání telefonují či vyřizují nějaké „urgentní“ záležitosti se svými zaměstnanci a podřízenými, nebo dokonce i s jinými obchodními partnery. Turci preferují osobní jednání před telefonováním a elektronickou poštou.“⁹*

Turci při obchodním jednání vnímají čas na pomezí mezi evropským a arabským pojetím. Některé moderní firmy si zakládají na dochvilnosti a vyžadují to u svých obchodních jednání a některé firmy nepřikládají dochvilnosti příliš velký význam. Ovšem od evropských firem dochvilnost komplexně plně vyžadují a očekávají. Pokud se turecký obchodník nadchne pro daný obchod pak je schopný slíbit i nemožné. Tyto sliby samozřejmě ovšem nesplní, je tedy nutné jejich případné závazky a sliby vnímat s rezervou a odkazovat se pouze na aspekty, které jsou v písemné formě. Při obchodních jednáních se zcela vylučuje využívat zvýšeného či razantního hlasu, protože tento způsob hovoru u nich může vyvolat paniku či minimálně pohoršení. *„Turci jsou výteční obchodníci, velmi úporní a vytrvalí ve vyjednávání. Zásadně nespěchají a každý spěch jim připadá velmi podezřelý.“¹⁰*

Evropané jsou si vědomi výše uvedeného specifického chování Turků a zpravidla se na tato jednání poměrně detailně připravují, zejména české firmy jsou z hlediska efektivity obchodního jednání s tureckými firmami hodně úspěšné, a to díky své vytrvalosti a

---

⁹ GULLOVÁ, Soňa.: *Mezinárodní obchodní a diplomatický protokol*. 2. vyd. Grada Publishing, a. s., Praha, 2011. s. 79 - 80

¹⁰ Viz tamtéž s. 80

přátelskému vyjednávání. V Evropě, ale i v ČR jsou dokonce realizovány semináře, jak jednat při obchodních jednáních s Turky, což samozřejmě mluví za vše.

Poměrně výstižné desatero při obchodním jednání s Tureckem sestavila česká exportní agentura Czech Trade, která funguje pod správou Ministerstva průmyslu a obchodu. Tato agentura se zaměřuje na usnadnění exportu českým firmám z hlediska výběru optimálního exportního teritoria, dále pomoci při vstupu dané firmy na zahraniční trh a podpořit zahraniční aktivity dané firmy. Turecko je jednou z oblastí, které také tato agentura definuje jako vhodnou pro zahraniční spolupráci. Níže je představeno výše uvedené desatero pro obchodování s Tureckem:

1. Respektovat specifika místního prostředí a kulturní difference. Jedná se např. o specifické využívání kapesníku na veřejnosti, rituály u obchodních schůzek atd.
2. Důkladná příprava na průběh obchodního jednání z hlediska ceny, konkurence, situace na trhu, připravit si firemní brožury atd.
3. Využít služeb profesionálů. Toto doporučení představuje efektivní cestu, jak zvýšit úspěšnost výstupů z jednání, protože podmínky na tureckém trhu jsou v komparaci s evropským poměrně odlišné a díky tomu se mnohdy vyplatí zajistit si tureckého odborníka na navazování kontaktu.
4. Budování osobních vztahů a kontaktů. Toto doporučení apeluje na nutnost budování vztahů prostřednictvím prvotního detailnějšího seznámení s obchodním partnerem. Jednání by mělo zahrnovat dotazy na rodinu, fotbalu atd. Naopak je nutné vyhýbat se politickým a náboženským otázkám, např. i vstupu Turecka do EU.
5. Získání místních referencí. V tureckém obchodním prostředí jsou poměrně ceněné reference od místních firem a mnohdy mají větší váhu než reference z různých zahraničních exportních velmocí (Japonska, USA, Německa atd.)
6. Trpělivost a vytrvalost. Tyto dva nezbytné obchodní postoje jsou u Turků poměrně charakteristické. Obchodní jednání jsou zdlouhavá a je nutná notná dávka trpělivosti u častých a časově náročných jednání.
7. Pozitivní a přátelský postoj vůči Turkům. Turci téměř neříkají negaci „ne“ a neradi oznamují negativní zprávy. Z hlediska efektivity je nutné vést jednání v optimistickém duchu.

8. Jednatel jako obchodník. V Turecku je obchodování téměř národním sportem. Důležité je získat si jejich pozornost a umět se při obchodním jednání prodat. Klíčovou oblastí je stanovení ceny a platebních podmínek.
9. Dbát na úpravu zevnějšku. Turci si potrpí na formální a elegantní oděv. Upravený a padnoucí oděv umožní získat respekt od Turků, což samozřejmě zjednodušuje celé obchodní jednání.
10. Provéřit si serióznost a bonitu tureckého obchodního partnera. U tureckých obchodníků je velmi důležité držet se motto: „důvěřuj, ale prověřuj“ a zjistit si o daném obchodníkovi, co možná nejvíce informací.¹¹

2.2 KOMPARACE NÁBOŽENSKÝCH A KULTURNÍCH SPECIFIK TURECKA

Jak již bylo uvedeno, odkládání či i negování integrace Turecka do EU je přisuzováno i náboženským a kulturním rozdílům této oblasti. Turecko je islámský stát, kde islám je poměrně modifikovaný, a přibližuje se k evropskému křesťanství. I přes toto „přiblížení“ k Evropě, je otázka stále rozsáhlé odlišnosti náboženského a kulturního zaměření Turecka téměř na denním programu evropských, ale i tureckých aktualit. Poloha turecké sekularizované republiky, a historicky i první muslimské kandidátské země do EU, neposkytuje příliš prostoru pro polemizování nad specifickou a komplikovanou pozicí Turecka, vůči ostatním členským zemím EU. Jedná se o prostor, který je tedy oproti již členským státům EU poměrně složitější, a to jak z pohledu historického tak i současného.

S ohledem na historickou genezi Turecké republiky, a dále i vzhledem k její geografické poloze lze konstatovat, že tato republika je svou kulturou velice jedinečná. Její kultura vychází z evropských, balkánských, středoasijských i blízkovýchodních tradic. Nelze tedy zkonstatovat, že Turecko představuje typickou evropskou zemi. „*Ovšem, jaký je typický prototyp evropské země?*“ Při komparaci kultury, náboženství a tradic zemí jižní Evropy s oblastí východní či severní Evropy nelze nalézt mnoho shodných prvků těchto oblastí, které jsou i přes tuto rozdílnost unifikovány do jedné unie. Při komparaci turecké kultury např. s řeckou či

---

¹¹ CZECH TRADE. *Desatero pro obchodování s Tureckem*. [online] Czech Trade © 2009 - 2016. [cit. 2013-02-01] Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/czechtrade-svet/evropa/obchodovani-turecko/>

maďarskou lze poměrně rychle nalézt řadu shod. Turecko, obdobně jako jiné evropské země, vychází ze starověké řecké civilizace, kdy i Osmanská říše a její kultura dala původ kultury řadě evropských zemí, aktuálně členských zemí EU. Nelze tedy stanovit, že Turecko z hlediska kulturního a historického nepatří do Evropy.¹²

Podobnou historii lze nalézt v šíření islámského náboženství. Toto náboženství měl v raném středověku dopad na vývoj evropské kultury. EU stanovila svůj cíl ve sjednocení evropského prostoru do jednoho funkčního celku. Lze pouze polemizovat, zda byl tento krok vytvořen na popud zmírnění vlivu USA a Japonska. Kromě tohoto cíle EU propaguje i snahu o jednotnou rozmanitost, což je pro „rozmanité“ Turecko poměrně pozitivní aspekt. Pokud by EU konvertovala pouze ke křesťanství, pak by se pomyslné dveře zavřely nejen pro Turecko, ale i pro další kandidátské země např. Albánii. EU je vyhledávanou oblastí nejen z hlediska obchodu, ale i pobytu, kdy aktuálně v Evropě žije odhadem přes 20 miliónů muslimů, což je poměrně nezanedbatelná hodnota. Počet těchto obyvatel Evropy neustále stoupá a lze predikovat, že tato progresivní tendence bude přetrvávat i nadále. Následující tabulka zobrazuje počet muslimů ve vybraných zemích, jedná se o odhadované hodnoty v roce 2010 a 2015, kdy aktuálnější data nebyla zatím zhotovena, ovšem pro představu pohybu muslimů v Evropě postačí i tato data.

---

¹² TUNKROVÁ, Lucie; ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva*. 1.vyd. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 2007. s. 39

Tabulka 2: Počet muslimů ve vybraných zemích v roce 2010 a 2015

<i>Země</i>	<i>Počet muslimů</i>	<i>Podíl v populaci (2010)</i>	<i>Počet muslimů odhad 2015</i>	<i>Nárůst muslimského obyvatelstva</i>
Bulharsko	1 020 000	13,7%	-	-
Francie	4 710 000	7,5%	-	-
Nizozemí	1 000 000	6%	-	-
Belgie	630 000	5,9%	-	-
Německo	4 760 000	5,8%	5 500 000	6%
Rakousko	450 000	5,4%	500 000	11%
Řecko	610 000	5,3%	-	-
Velká Británie	2 960 000	4,8%	-	-
Švédsko	430 000	4,6%	530 000	23%
Dánsko	230 000	4,1%	250 000	9%
Itálie	2 220 000	3,7%	2 300 000	4%
Slovinsko	70 000	3,6%	-	-
Austrálie	480 000	2,2%	-	-
Španělsko	980 000	2,1%	-	-
USA	3 000 000	1%	3 300 000	10%
Finsko	40 000	0,8%	70 000	75%
Rumunsko	70 000	0,3%	-	-

Zdroj: IDNES, 2016, online

Evropa tedy nepředstavuje z hlediska kulturního, jeden homogenní komplex. Největší počet muslimů se nachází v Německu, nejméně pak ve Finsku. „*Muslimská populace v Evropě rostla o 1% za každou dekádu (od 4% v roce 1990 k 6% v roce 2010), nyní v rámci migrační vlny se odhaduje pro rok 2030 nárůst až na 8% (v celé Evropě), což znamená, že v celé řadě západoevropských zemí bude podíl muslimů již dvouciferný. Pro Evropu by přírůstek muslimů nebyl vážným ohrožením, pokud by porodnost v Evropě neklesala. Tím, že původní populace se*

*snižuje a naopak muslimská přibývá výrazným gradientem růstu každým rokem, je zvyšující se podíl muslimského obyvatelstva Damoklovým mečem nad Evropou.*¹³

S výše uvedeným narůstajícím přílivem muslimů nejen do Evropy, ale i do celého světa, přibývají obavy obyvatel členských zemí EU s případným vstupem Turecké republiky do EU. Ovšem lze polemizovat nad opodstatněním těchto obav, vlivem oddělené církve od politiky. Je až paradoxní, že samotné Turecko poměrně negativně vnímá migranty na svém území, a tudíž lze predikovat, že při vstupu Turecka do EU se bude snažit různými prostředky zabránit přílivu evropských migrantů na jejich území.

Při představování celé problematiky nelze také nezmínit aspekt, že z historického hlediska mnoho Turků již žádalo o azyl v EU a bylo odhaleno mnoho fiktivně domluvených sňatků tureckých občanů s evropskými s cílem zajistit si legální pobyt. Bylo by ovšem neobjektivní, výše uvedené představit jako nějaký specifický aspekt Turecka. Integrace Turecka do EU nejspíše podstatně nic nezmění, a to jak z pohledu pozitivního tak negativního. Ovšem přijetí členství muslimské země do jednotného evropského prostoru, může představovat „vidinu lepších zítřků“ pro ostatní muslimské země a dále toto přijetí může posílit a více sjednotit vztahy se západními zeměmi. Z hlediska turecké historie, kultury a náboženství pak může Turecko představovat efektivního prostředníka, který spojí více světů.

---

¹³ IDNES. *Přirůstek muslimů v Evropě je strmý*. [online] Mafra © 1999 - 2016. [cit. 2016-02-23] Dostupné z: <http://roberttroska.blog.idnes.cz/c/496446/prirustek-muslimu-v-evrope-je-strmy.html>

3 TURECKO V MAKROEKONOMICKÉM POHLEDU

V níže uvedených kapitolách budou představeny jednotlivé makroekonomické ukazatele ekonomického vývoje v eurozóně. Někteří odborníci prezentují, že je při analýze efektivní zaměřit se na analýzu, ale i mikroekonomických. Ovšem z hlediska rozsáhlosti případných ukazatelů, bylo od některých ukazatelů opuštěno a byly představeny pouze základní ukazatele.

3.1 VÝVOJ HDP A RATING

V této podkapitole bude představen vývoj HDP Turecka, jako hlavního ukazatele produktivity. Dále bude i představen rating Turecka jako ukazatele vnímání stability a potenciálu země.

3.1.1 VÝVOJ HDP

Jako i většina zemí, i Turecká republika byla zasažena dopady finanční krize v roce 2009, ovšem nejednalo se o výrazný propad. Níže je uveden graf vývoje změn HDP EU a Turecka v letech 2004 – 2014. Z grafu je patrná narůstající tendence produktivity. Z mého pohledu je i zajímavý aspekt, že produktivita Turecka nebyla zasažena novou krizí, která vyšla z finanční, a to dluhová v roce 2012, která silně zasáhla např. Itálii, Řecko atd., ovšem tato problematika bude řešena níže. Turecká republika představuje oblast s novou industrializovanou a dynamickou ekonomikou. *„Turecké hospodářství patří mezi nejsilnější v dravé skupině rozvíjejících se trhů. I přes zpomalení světové ekonomiky po roce 2008, Turecko udrželo ekonomický růst. Země se vyrovnala s dopady globální krize lépe než jiné státy v regionu. V roce 2010 a 2011 v době celosvětové finanční krize, turecká ekonomika vykazovala růst o 9,2%, respektive o 8,5 procenta. Tím se zařadila mezi nejrychleji rostoucí ekonomiku v Evropě, a jednu z nejrychleji rostoucích ekonomik světa. Turecku náleží 17. místo mezi nejsilnějšími světovými ekonomikami. Z regionálního a globálního pohledu představuje Turecko v současnosti největší ekonomiku na Blízkém východě, následuje Írán a Saúdská Arábie.*

*Turecké hospodářství je 7. největší ekonomikou v Evropě.*¹⁴ I přes výše uvedené pozitivní hodnocení je nutné konstatovat, že růst turecké ekonomiky je poměrně pomalý a není ještě dostatečně stabilní a odolný v případě výrazných ekonomických výkyvů a šoků. Růst HDP zpomalil především v letech 2011 a 2012 vlivem již uvedené dluhové krize, ovšem nejednalo se o propad, ale pouze o zpomalení růstu, kdy tento růst se ovšem doposud nestabilizoval. V roce 2014 vzrostla turecká ekonomika o 4,9%, což je pozitivní tendence, ovšem v komparaci roku 2013 se jednalo o propad růstu o 2,8% tedy 1,75 biliónu tureckých lir. Z hlediska mezinárodní komparace se jedná o růst HD o přibližně 11,6%. Zpomalení růstu je přisuzováno devalvací turecké liry v roce 2013.¹⁵

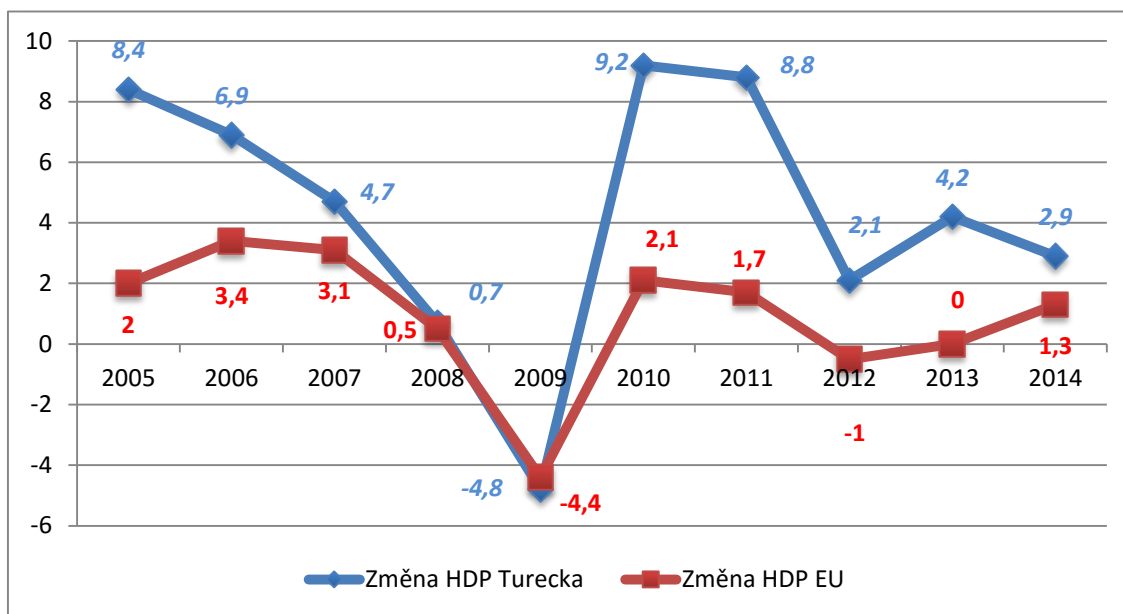
Aktuálně progresse HDP nereflektuje případný potenciál turecké oblasti a není dosahováno takového růstu, který byl pro tuto predikován. Aby Turecko využilo svůj potenciál a zvýšilo svou produktivitu, je důležité, shodně jako u mnoha zemí EU, implementovat strukturálních reforem. Tyto reformy by efektivněji využily silné stránky tureckého interního trhu prostřednictvím efektivní struktury pracovní síly, relativní politické stability, nízké nákladovosti produkce. Ovšem, aby nebylo představení pouze v superlativech, je nutné uvést, že turecká ekonomika má charakteristický rys v podobě zaostalosti soukromých investic z hlediska investovaných veřejných výdajů, vysoký deficit běžného účtu platební bilance, stagnaci produktivity práce, nízká míra konkurenceschopnosti tureckých produktů. Dále jako poměrně jediná, z hlediska komparace se zeměmi EU, má Turecko poměrně vysokou míru inflace. V neposlední řadě čelí i vysoké míře nezaměstnanosti. Turecku musí primárně implementovat nové výrobní procesy a technologie.

---

¹⁴ MZV ČR. *Turecko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. [online] MZV ČR © 2016. [cit. 2015-06-08] Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/turecko/

¹⁵ MZV ČR. *Turecko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. [online] MZV ČR © 2016. [cit. 2015-06-08] Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/turecko/

Graf 1: Vývoj tempa růstu HDP Turecka a EU v %

Zdroj: Google, 2016, online

Výše byl uveden procentuální růst či změna HDP Turecka. Turecko je poměrně závislé na zahraničním spekulativním kapitálu a značenou šedou ekonomikou, která představuje až 30% HDP. V případě, že se jí podaří snižovat tato negativa má potenciál zvyšovat svou produktivitu. Výhodou Turecka je i jeho demografický vývoj, oproti stárnoucí EU. Průměrný věk v Turecku nedosahuje ani třiceti let. Nedostatek pracovní síly tedy nehrozí, spíše je problém vyšší míra nezaměstnanosti.¹⁶ Turecká ekonomika je jednou z nejrychleji se rozvíjejících na světě. HDP kleslo výrazně u obou oblastí v roce 2008 a 2009. Krize ovšem Turecko nezasáhla nijak výrazněji, protože po krizi byla v Turecku zavedena striktní finanční kontrola. Pokles byl zapříčiněn výše uvedenou značnou orientací na export, který byl krizí zasažen v podobě snížení poptávky v Evropě.

Z hlediska vývoje HDP Turecka a EU představuje právě tento ukazatel určitý blok pro vstup, a to i přes aspekt, že Turecko představuje sedmého obchodního partnera v rámci všech

¹⁶ NĚMEC, Jan. *Turecko, má krizi za sebou, dne už jen bohatne*. [online] *Economia* © 1996 - 2016. [cit. 2012-12-13] Dostupné z: <http://ekonom.ihned.cz/c1-58955770-turecko-ma-krizi-za-sebou-dnes-uz-jen-bohatne>

zahraničních transakcí EU a sedmnáctého v rámci celého světa na světě s HDP cca 820 mld. USD v roce 2013¹⁷ a 780 mld. USD v roce 2014. Turecká produktivita ani nijak nestagnuje, či neklesá, ba naopak. Ovšem růst je pomalejší než se očekávalo. EU ovšem považuje tureckou produktivitu nutnou pro vstup jako stále nedostačující. EU turecké HDP vnímá za nedostatečné, protože je srovnatelné s Nizozemskem, ovšem Turecko má podstatně více obyvatel a EU se tak obává, zda zvládne svou roli v EU. EU vstup Turecka zvažuje i díky rozdílnosti a nerovnoměrnosti jednotlivých regionů. Turecku se po roce 2012 podařilo vyřešit řadu ekonomických problémů, kdy turecké HDP na obyvatele se za poslední desetiletí ztrojnásobilo. Vládní dluh poklesl z 80 % HDP na polovinu. Inflaci, která činila před deseti lety hrozivých 80 % ročně, se podařilo srazit na desetinu. Toto jsou pozitivní tendence Turecka, „*ovšem podaří se tyto tendence udržet?*“

Komplexně lze shrnout, že „*ještě před deseti lety bylo Turecko prakticky na kolenou. Během finanční krize, která vyvrcholila v roce 2001, zkrachovalo na tisíce firem. HDP se propadlo o šest procent. Dluh země, i zásluhou rekapitalizace bank, se téměř zdvojnásobil. Rozpočet skončil v deficitu činícím téměř čtvrtinu HDP. Aktuálně je Turecko úspěšnější než ČR. Pojem „turecké hospodářství“ dávno ztratil hanlivý význam. Nyní je pětasedmdesátimilionová země podle parity kupní síly 18. největší ekonomikou světa a dále roste.*“¹⁸ Turecké hospodářství, až na míru nezaměstnanosti a inflaci má poměrně dobré výsledky v ekonomických ukazatelích. Díky tomu je vyhledávanou oblastí pro investory. Díky početnému obyvatelstvu má Turecko silnou tuzemskou poptávku. Ovšem i přes pozitivní aspekty hrozí i Turecku rizika, která zastaví ekonomický růst. Může se jednat např. o četné národnostní složení, islamizace státní správy a z toho vyplývající zákazy a omezení. Dalším velkým problémem je již zmíněná šedá ekonomika, která dosahuje téměř 30% HDP. Dále může dojít k přehřátí ekonomiky. Pro případné investory je ovšem zajímavý i bankovní sektor, který prošel reformou a aktuálně se jedná o nejstabilnější systém v Evropě s vysokou kapitálovou přiměřeností. Turecko umožňuje i systém daňových úlev pro zahraniční investory, kdy vyšší investice znamená vyšší úlevu. V Turecku dále vznikly tzv. zóny volného obchodu, kde v těchto zónách se nehradí daně (jako např. i v Itálii – Benátky) volné zóny, kde firmy neplatí daně.¹⁹

---

¹⁷ BUSSINES INFO. *Turecko: Vztahy země s EU*. [online] Czech Trade © 1997 - 2016. [cit. 2018-06-01] Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-vztahy-zeme-s-eu-19211.html#sec2>

¹⁸ FINEMON, Šimon. *Turecké hospodářství se zbavuje despektu*. [online] Fincentrum © 2006 - 2016 [cit. 2013-02-18] Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/turecke-hospodarstvi-se-zbavuje-despektu/>

¹⁹ Viz tamtéž

3.1.2 RATING TURECKA

V rámci EU je stanovován tzv. rating země, kdy samotný rating je definován jako „proces hodnocení (výsledek procesu) důvěryhodnosti dané entity vyjádřenými stejnými symboly klasifikační stupnice.“²⁰ Výstupy z ratingu umožňují srovnání důvěryhodnosti zkoumaných entit, které jsou přiřazeny různým aktérům. Rating se člení na rating emise (cenného, papíru) a rating emitenta (podniku, vlády). Dále se člení i na rating krátkodobý (hodnocení závazků do 1 roku splatnosti) a rating dlouhodobý (splatnost nad 1 rok).²¹ V EU se nejvíce medializuje rating jednotlivých členských zemí. Tento rating stanovují tři velké ratingové agentury, také označované jako tzv. velká trojka, Jedná se o agenturu John Moody, Standard & Poor's a Fitch Publishing Company. Jejich analýzy jsou mezinárodně respektovány a zohledňovány. Míra nejvyššího ratingu je přisuzována vyspělým, stabilním zemím s nízkou mírou nezaměstnanosti a inflace, s kvalitní infrastrukturou a progresivní ekonomikou. Nízké ratingové hodnocení pak mají země s vysokou mírou zadluženosti, nedostatečnou likviditou a problematickou ekonomikou.²²

Aktuální ratingové hodnocení je zobrazeno v následující tabulce, kdy vysvětlení hodnocení je zobrazeno v tabulce pod ratingem.

Tabulka 3: Aktuální ratingové hodnocení Turecké republiky

	<i>MOODY'S</i>	<i>Standard & Poor's</i>	<i>Fitch Publishing</i>
<i>Hodnocení</i>	Baa3	BB+	Baa3

Zdroj: ČNB, 2016, online

Tabulka 4: Význam hodnocení jednotlivých agentur

	<i>Hodnocení</i>	<i>Význam</i>
<i>MOODY'S</i>	Baa3	Investice do země je středně bezpečná
<i>Standard & Poor's</i>	BB+	Horší hodnocení než Baa3, spekulativní investice
<i>Fitch Publishing</i>	Baa3	Investice do země je středně bezpečná

Zdroj: Trousilová, 2010, online

²⁰ JANÍČEK, P. a kol. *Expertní inženýrství v systémovém pojetí*. 1. vyd. Grada Publishing, a. s., Praha, 2013, s. 244

²¹ Viz tamtéž

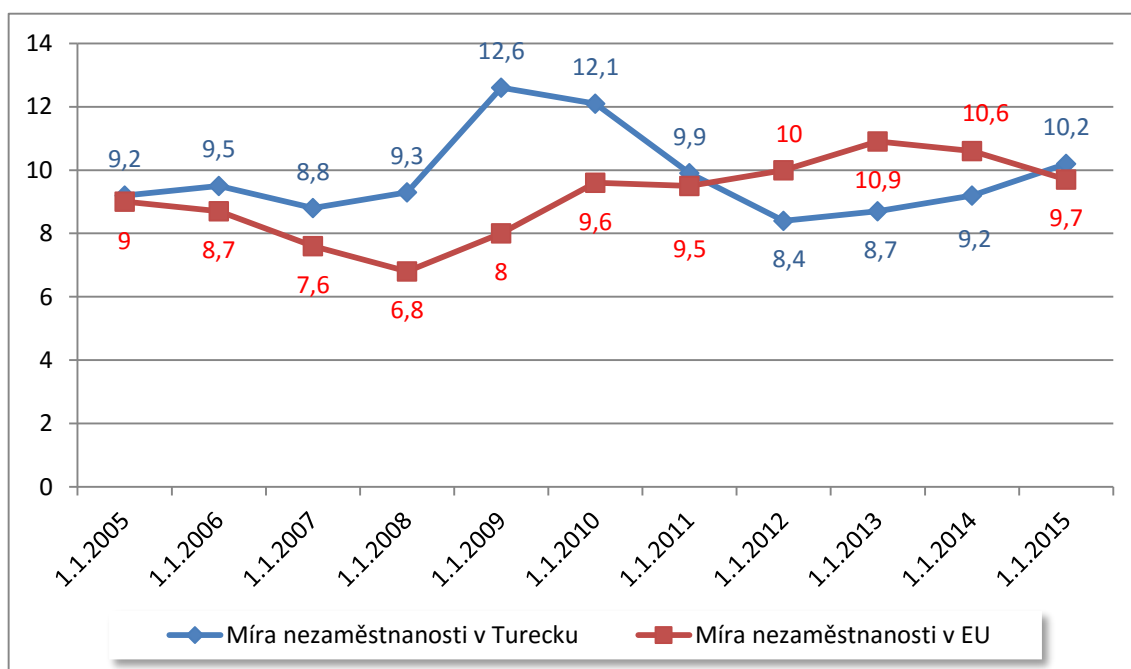
²² Viz tamtéž, s. 244 - 245

I přes přihlídnutí, že turecká vláda schválila některé kroky v oblasti měnové a rozpočtové politiky, výše uvedené ratingové společnosti ponechaly hodnocení dle předchozího roku či jej zhoršily o stupeň níže. Agentury i upozornily na aspekt, že turecká ekonomika je nyní více předvídatelná, což ji ohrožuje.

3.2 VÝVOJ MÍRY NEZAMĚSTNANOSTI

I přes kritizovanou vyšší míru nezaměstnanosti v Turecku, si tato oblast držela tuto míru pod průměrnou úrovní EU, což potvrzuje níže uvedený graf vývoje nezaměstnanosti v Turecku a v EU. Míra nezaměstnanosti v Turecku v lednu 2014 představovala 9,2% a v EU 10,6%. V meziročním srovnání míra nezaměstnanosti v dalším roce v Turecku vzrostla o celé 1 %, v EU naopak klesla téměř o 1%. Turecko se potýká s vysokou mírou nezaměstnanosti u mladší populace ve věku 15–25 let, která v roce 2014 dosáhla 20 % míry nezaměstnanosti v této věkové kategorii. Lze konstatovat, že s vysokou mírou nezaměstnanosti bojuje jak Turecko, tak i EU, které se nyní hodnota podařila snížit. Obdobně jako v Turecku je i v EU problém vyšší míry nezaměstnanosti občanů do 25. let. Je patrné, že snahou pro Turecko by mělo být snižovat tuto míru. Lze doporučit primárně podporovat podnikání a tvorbu nových pracovních míst, podpoření částečných úvazků atd.

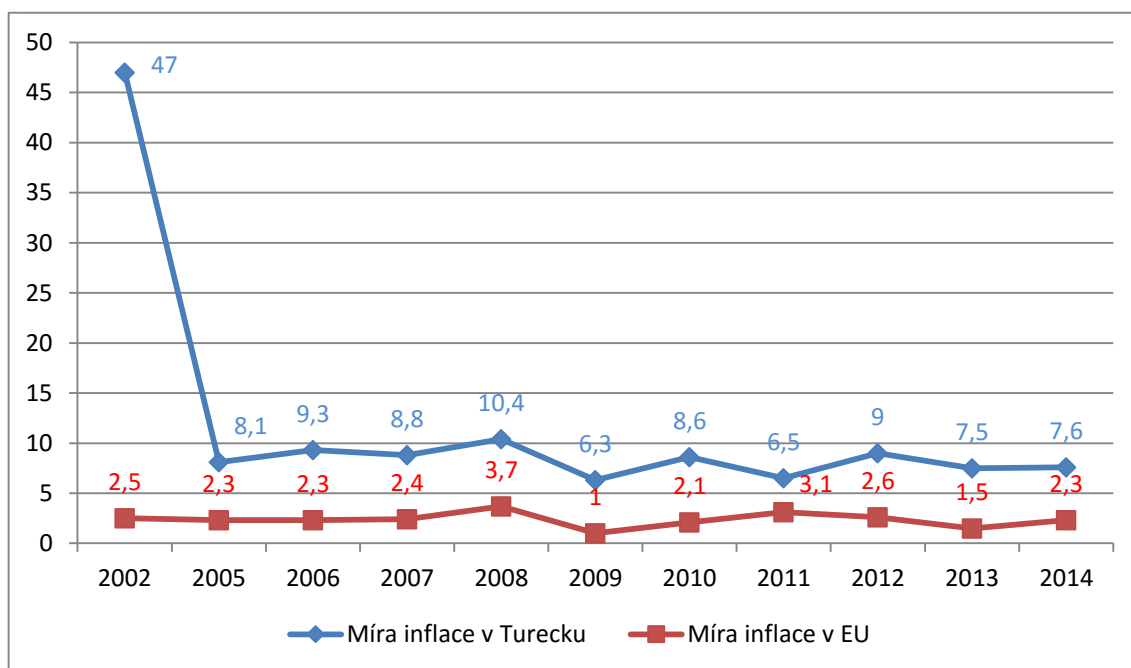
Graf 2: Vývoj míry nezaměstnanosti v Turecku a v EU

3.3 VÝVOJ MÍRY INFLACE

Inflace Turecka se od začátku nového století vyvíjela zcela odlišně. V zemích EU se inflace poměrně stabilně držela okolo 2%. Výkyv lze nalézt pouze v roce 2008, vlivem krize, kdy stoupla na průměrných 3,7%. Turecku se daří míru inflace snižovat, ovšem oproti průměrným hodnotám se jedná o zcela odlišné hodnoty. Níže uvedený graf zobrazuje vývoj inflace v Turecku a EU v letech 2000 – 2014. Z grafu je patrné, že v roce 2002 – 2003 byla inflace v Turecku na téměř 50%, což je opravdu ojedinělé. Turecko v tomto období přijalo měnovou reformu, která zoufale vysokou inflaci zastavila. Ve sledovaném období tak inflace oscilovala okolo 8%, což je samozřejmě lepší než pádivá inflace, kterou Turecko již také zažilo. Výše uvedená reforma také odstranila šest nul z turecké měny a nová turecká líry byla zaváděna od roku 2005. Do roku 2012 se turecká politika cílila na kurzové cílování, poté přešla na inflační cílování, kdy snahou je snížit hranici na požadovanou míru EU 2%, kdy zatím nebylo stanoveno inflační pásmo pro snadnější plnění tohoto cíle, jako to má např. ČR v rozmezí 1 – 3 %. Jak již bylo uvedeno, Turecko ztratilo svou konkurenceschopnost, a to i z důvodu vyšší míry inflace a nárůstu spotřebitelské poptávky.

Graf 3: Vývoj míry inflace v Turecku a v EU

Zdroj: Finance, 2015, online; MZV ČR, 2015, online

3.4 VÝVOJ MÍRY ZADLUŽENOSTI

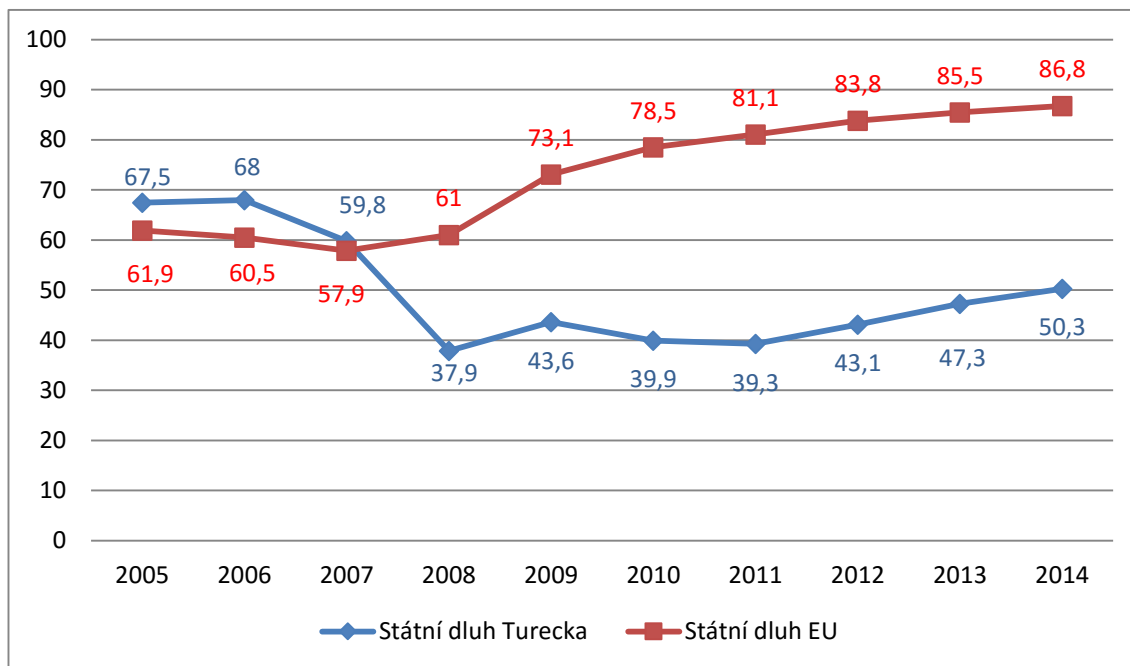
Zadluženost, nový trend EU. EU, potažmo více oblast eurozóny se potýká s vysokou mírou zadluženosti. Narůstající tendenci zadluženosti EU, lze dle níže uvedeného grafu zadluženosti EU a Turecka spatřit, mimo jiných, i dopady finanční krize. Další příčinou je také nehomogenní struktura zemí EU, ale i vysoký veřejný dluh části eurozóny, které se nedaří snížit ani při vyšší ekonomické produktivitě. EU se nedaří zadluženost ani alespoň stabilizovat, natož snižovat. EU zahrnuje 28 rozdílných zemí a nelze jejich problémy unifikovat do jednoho ukazatele, ovšem lze shrnout nejčastější příčiny vysoké zadluženosti zemí EU, a to ve vysoké rozdílnosti jednotlivých zemí EU, dopady krize, dále v nízké či nedostatečné produktivitě, vyšší nezaměstnanosti, nízké konkurenceschopnosti atd., což koresponduje i s problémy Turecka. Řada členských zemí má závazky, které přesahují jejich roční HDP. Jedná např. Řecko (178,6%), o Itálii (132,3%), Irsko (107,5%), Kypr (108,2) a Portugalsko (130,2). Alarmujícím zjištění je, že se u většiny zemí tyto hodnoty spíše zvyšují. Naopak nejnižší míru zadluženosti vykazuje Lucembursko (23%),²³ ovšem členských zemí, které mají nízkou míru zadluženosti je opravdu málo, což potvrzuje uvedenou premisu, že trendem dnešní doby zadluženost, čemuž napovídá i narůstající trend výše veřejných dluhů. Tedy lze uvést, že některé výstupy u zadluženosti jsou již téměř alarmující a dané země, včetně autoritativní EU bude muset zadlužení řešit razantněji.

Turecká zadluženost je oproti průměrným hodnotám v EU na poměrně dobré úrovni. Ovšem i u Turecka lze spatřovat obdobný trend jako v Evropě, tedy narůstající zadlužení i přes aspekt, že se dané ekonomice daří. Oproti roku 2005 je na tom turecká ekonomika dvakrát lépe, ovšem turecké domácnosti se stále více a více zadlužují. Turecko začalo jít ve šlépějích západních zemí v podobě nekonečných úvěrů. Různé leasingy, kreditní karty, rychlé úvěry atd., mají v Turecku úspěch. Zprvu jako úspěšný způsob zvyšování ekonomiky může mít za následek neschopné domácnosti hradit své závazky. Ovšem, uvedené aspekty mohou být příliš konzervativní a možná není na místě přílišná obava, ovšem narůstající tendence zadluženosti, kterou zatím Turecko neumí snižovat a vysoká nezaměstnanost má pro obavu opodstatnění.

---

²³ EUROPA. *General government gross debt*. [online] *Europa* © 2016 [cit. 2015-09-28] Dostupné z: [http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&tableSelection=1&labeling=labels&footnotes=yes&layout=ime,geo,cat&language=en&pcode=tsdde410&plugin=1](http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&tableSelection=1&labeling=labels&footnotes=yes&layout=time,geo,cat&language=en&pcode=tsdde410&plugin=1)

Graf 4: Vývoj státního dluhu vyjádřený v % HDP Turecka a EU

Zdroj: Google, 2016c, online

4 TURECKÝ ZAHRANIČNÍ OBCHOD

Následující kapitoly budou primárně zaměřeny na analýzu zahraničně obchodních aktivit Turecka.

4.1 KOMODITNÍ A TERITORIÁLNÍ STRUKTURA

Turecko mělo a má své primární sektory, kdy chce ovšem postupně tyto sektory spíše harmonizovat a rozvíjet i jiné oblasti exportu. Primární sektor Turecka představuje zemědělství s lesnictvím, rybnářstvím, ovocnářstvím a vývoz nezpracovaných nerostných surovin. V roce 2013 měly průmyslové výrobky podíl na vývozu ve výši 93,3 %. Kdy podílem na exportu předstihl i tradiční textilní a oděvní produkci. Vývoz v této oblasti v roce 2014 představoval 11,4% z celkového exportu země v objemu 18 mld. USD. Textilní průmysl byl v roce 2014 evidován o objemu ve výši přes 17 mld. USD a jedná se o hlavní turecké exportní odvětví. Nejvyšší importní potřebu vykazují průmyslové výroby ve výši přibližně 77 %. Dále i odvětví hornictví a těžebního průmyslu s 15,4%. Turecko je charakteristické svou energetickou širí a dále i jeho závislostí na dovozu energetických komodit. V tomto sektoru vykazuje dlouhodobě nejvyšší dovozní potřebu, kdy se minerální paliva a plyn podílí na celkovém importu za rok 2014 ve výši 22,7%. V roce 2014 výrazně klesl dovoz drahých kovů. V meziroční komparaci se jedná o regresi ve výši 50%. U ostatních komodit se celkově objem dovozu v meziroční komparaci oproti roku 2013 snížil.²⁴ Následující tabulka zobrazuje hodnoty tureckého exportu a importu.

Tabulka 5: Vývoj tureckého exportu a importu v letech 2012 – 2014 v mil. USD

<i>Zahraniční obchod</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>
Export	152 462	151 803	157 620
Import	236 545	251 661	242 177

Zdroj: Business Info, 2015b, online

Z tabulky je patrné, že roste spíše export a import se lehce snížil. Z primárních exportních sektorů lze z pohledu tureckého zahraničního obchodu evidovat za primární sektory především:

²⁴ BUSSINES INFO. *Turecko: Souhrnné teritoriální informace*. [online] CzechTrade © 1997 - 2016. [cit. 2015b-06-01] Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/turecko.html>

dopravní prostředky mimo kolejové, stroje a zařízení boilery a díly, železo a ocel, elektrické stroje a zařízení, oděvy, vzácné nerosty a minerální paliva, výrobky z železa atd. Z hlediska importních sektorů jsou pak primární sektory: Zemědělství a lesnictví, hornictví a dobývací sekto a průmyslová výroba a výrobky.

Teritoriální skladba Turecka posledních let má tendenci ke snižování podílu zemí EU v tureckém zahraničním obchodě. Obchodní vazba Turecka s EU je významná vzhledem ke sjednané celní unii, ovšem má i politický podtext ve smyslu Turecké ekonomické vazby s EU. Turecký export do EU v posledních 10 letech klesl o cca 13% a do EU míří nyní cca 43,5% tureckého exportu, což představuje vývoz zboží v hodnotě 68,52 mld. USD. Největším exportním odbytíštěm je Německo, kam loni směřovalo cca 9,6% veškerého vývozu. Druhým nejvýznamnějším obchodním partnerem je pak Irák, kam směřovalo 6,9 % z celkového objemu vyváženého tureckého zboží. Následuje Velká Británie (6,3%; 9,9 mld. USD), Itálie (4,5%; 7,1 mld. USD), Francie (4,1%; 6,5 mld. USD) a USA (4,0%; 6,3 mld. USD). Největší pokles ve vývozu lze evidovat u Ruska. K významným importním partnerům pak lze zahrnout Rusko, Německo, Čínu, USA, Itálii a Írán.²⁵ Rok 2014 je z hlediska tureckého exportu spojován s prodejem automobilů a dále pak výroba a export výroba železa a oceli, oděvů a v neposlední řadě i výroba potravin a nápojů. Mezi primární turecké exportní komodity patří bílé zboží, lékárenské zboží, chemikálie a lodě. Dovoz je pak ve znamení polotovarů, paliv a dopravních zařízení.

4.2 EXPORTNÍ PŘÍLEŽITOSTI

Z hlediska možných exportních příležitostí byla sestavena příslušnými ministry tzv. mapa oborových příležitostí pro Turecko, ale i pro případné investory. Z hlediska těchto příležitostí lze uvést následující oblasti:

Moderní technologie s vysokou přidanou hodnotou, jedná se o enviromentální technologie ve vodohospodářství a sanaci odpadů.

---

²⁵ BUSSINES INFO. *Turecko: Souhrnné teritoriální informace*. [online] *CzechTrade* © 1997 - 2016. [cit. 2015b-06-01] Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/turecko.html>

Energetika včetně obnovitelných zdrojů energie. Raketový rozvoj turecké ekonomiky souvisí s větší potřebou a spotřebou energie, kdy toto tempo růstu se pohybuje kolem 5 - 6,5% ročně.

Důlní zařízení a technologie - Turecko je producentem mnohých nerostných surovin, zvláště lignitu, bauxitu, chrómu, zinku, stříbra, olova, antimonu, borátů, bentonitů, živců či kaolínů. Může dále Turecko i zahraniční země participovat na projektech využití nerostného bohatství včetně dodávek technologických zařízení.

Automobilový průmysl a návazné obory, v Turecku tento sektor představuje dynamický sektor, který nabízí řadu nových možností.

Dopravní strojírenství. Turecko plánuje rozvoj železniční, silniční, letecké i lodní dopravy. Perspektivní je i export kolejových vozidel, zejména nákladních vagónů, kde Turecko stále ještě nesaturovalo stávající poptávku. Dále pak projekty navazující na železniční a kolejovou infrastrukturu, komunikační a zabezpečovací systémy.

Potravinářsko-agrární sektor: I tato oblast představuje potenciální exportní příležitost u hlediska potřebných technologií. Dále lze sledovat možné příležitosti i v oblasti chovu a zpracování skotu a drůbeže a zpracování piva.

Chemický průmysl a návazné obory

Strojírenská produkce. Turecké společnosti vynikají v lisování, v řezání materiálu plazmou či vysekávání plechu. V obráběcích strojích mohou pak využít zahraničních firem.²⁶

4.3 ANALÝZA OBCHODNÍ VÝMĚNY MEZI TURECKEM A EU

Jak již bylo v této práci uvedeno, Turecko, je významným strategickým i ekonomickým partnerem. V roce 1994 byla mezi Tureckem a ES sjednána Celní unie, která významně posílila vzájemný obchod. Dále Turecko podepsalo dohodu o volném obchodu s Evropským společenstvím volného obchodu (EFTA). Turecké hospodářství je 7. největší ekonomikou v

---

²⁶ MZV ČR. *Mapa oborových příležitostí pro Turecko*. [online] MZV ČR © 2016. [cit. 2015-05-05]
Dostupné z:
http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:cwmmb_vAe6MJ:www.mzv.cz/ankara/cz/obchod_a_ekonomika/mapa_oborovych_prilezitosti_pro_turecko/index.html+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz

Evropě a 17. největší ekonomikou na světě s HDP cca 820 mld. USD v roce 2013 a 780 v roce 2014. EU představuje pro Turecko především exportní i importní trh kam dováží své produkty/služby a odkud čerpá evropské produkty/služby. Ovšem pro Turecko, jako řada členských zemí, EU představuje především exportní trh. Následující tabulka zobrazuje podíl zahraničního obchodu Turecka a EU vyjádřené jako podíl z jeho celkového obchodu v %. Z tabulky je patrné, že téměř za posledních 5 let představuje pro Turecko EU spíše exportní oblast, kdy export do EU za období 2010 – 2014 činí průměrně 43,4% z celkového tureckého vývozu. Ovšem nezanedbatelný je i dovoz, který je průměrně za sledované období ve výši 39,6% z celkového tureckého dovozu.

Tabulka 6: Zahraniční obchod Turecka s EU jako podíl z jeho celkového obchodu v %

	2010	2011	2012	2013	2014
Export	46,5	46,4	39,0	41,5	43,5
Import	39,0	38,0	37,1	36,7	36,7
Obrat	41,7	40,8	37,7	38,5	39,3

Business Info, 2015b, online

Z hlediska jednotlivých evropských zemí Turecko nejvíce exportovalo v roce 2014 do Německa a to v objemu 15 148 193 tis. USD, dále do Iráku 10 888 623 tis USD, následuje objem exportu do Velké Británie v celkové hodnotě 9 904 328 tis USD. Poté následuje Francie, Rusko a USA. Z hlediska objemu importu v roce 2014 pak nejvíce bylo importováno do Turecka z Ruska a Číny. Z EU pak z Německa v objemu 22 369 405 tis. USD. Poté z Itálie v objemu 12 055 976 tis. USD.²⁷ Následující tabulka představuje celkový objem exportu a importu Turecka v rámci jeho komplexních zahraničních aktivit.

²⁷ BUSSINES INFO. *Turecko: Souhrnné teritoriální informace*. [online] CzechTrade © 1997 - 2016. [cit. 2015b-06-01] Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/turecko.html>

Tabulka 7: Celkový vývoj zahraničního obchodu Turecka 2010–2014

<i>Zahraněční obchod</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>
Export (v mld. USD)	113,9	135	152,6	151,8	157,7
Růst exportu (%)	11,5	18,4	13,1	-0,4	3,9
Import (v mld. USD)	185,5	241	236,5	251,65	242,42
Růst importu (%)	31,7	29,6	-1,8	6,4	-3,7
Objem obchodu (v mld. USD)	299,4	376	389,1	403,4	400,1
Saldo obchodní bilance (v mld. USD)	-71,6	-106	-84	-99,8	-84,5
Export / Import (%)	61,4	56,1	64,5	60,3	65,1
Přímé zahraniční investice – Inflows, mld. USD	6,3	15,9	10,8	9,9	8,7

Business Info, 2015b, online

Z hlediska obchodních transakcí EU do Turecka zobrazuje dílčí hodnoty v letech 2013 a 2014 následující tabulka. Jak již bylo uvedeno, Turecko je sedmou hlavní importní oblastí pro EU a pátou exportní oblastí. V meziroční komparaci hodnot narostl import, export se mírně snížil.

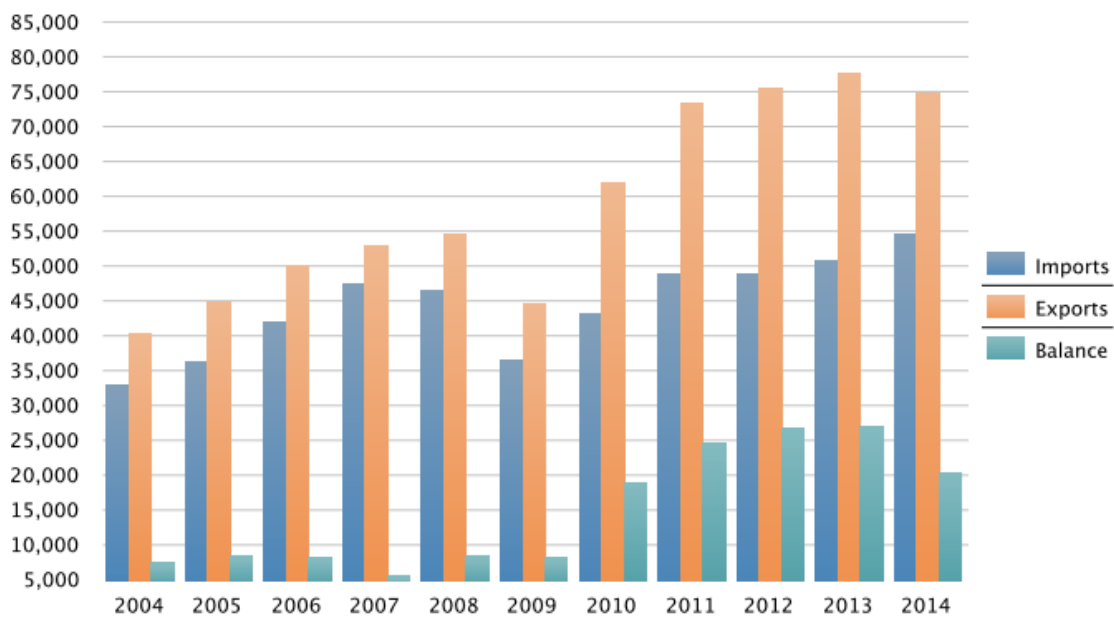
Tabulka 8: Klíčové ukazatele evropského importu a exportu do Turecka

<i>Ukazatel</i>	<i>Jednotka</i>	<i>Období</i>	<i>Import</i>	<i>Export</i>
Objem	mil. Eur	2014	54,374	74,369
Pořadí Turecka z pohledu EU		2014	7	5
Podíl na evropském obchodu	%	2014	3,2	4,4
Roční míra růstu	%	2014	7,3	-3,8
Průměrná roční míra růstu	%	2014	6	4,8

Zdroj: Europa, 2015, online

Následující graf zobrazuje vývoj objemu evropského importu a exportu do Turecka v mil. Eur. Z grafu je patrné, že vzájemné vztahy jsou v progresivním trendu, kdy Turecko představuje pro EU spíše exportní oblast. Aktuálně se od roku 2005 objem exportu i importu téměř zdvojnásobil, což poukazuje na kladné obchodní vazby mezi oblastmi.

Graf 5: Vývoj importu a exportu evropského zahraničního obchodu s Tureckem v mil Eur

Zdroj: Europa, 2015, online

5 TURECKO A EU

U vztahů Turecké republiky a Evropské unie lze konstatovat, že se jedná o spleť, svým průběhem specifická a dlouhodobá jednání, ze kterých vycházejí nové podmínky pro vstup Turecka. Přístupová jednání Turecka a EU byla zahájena v říjnu roku 2005, ovšem hladký průběh integrace musí čelit řadě bariér, které se doposud nedařilo překonat a integrace stále čeká na své dokončení. Bariéry jsou spatřovány především v obchodních vztazích s Kyprem, problémech svobody vyjadřování a právech kurdské menšiny. Integrace Turecka představuje splnění řady podmínek, které vycházejí z obecných podmínek rozšiřování EU. Obsahem níže uvedené kapitoly bude představení této politiky včetně představení průběhu jednání Turecka a EU. Literatura konkrétně uvádí, že *„ve vztazích mezi EU a Tureckem, je jedním z hlavních problematických oblastí, o kterých EU vždy pochybuje, turecká demokratická legitimita porušování lidských práv a kurdská otázka. Členské státy EU a její instituce, zejména Evropský parlament, často uvádějí, že je potřeba navázat užší vztahy s Tureckem, dále řešit perspektiva tureckého pokroku v demokratizaci a pozorovat dodržování lidských práv.“*²⁸

5.1 POLITIKA ROZŠIŘOVÁNÍ EU A TURECKO

Rozšiřování EU patří k primárním dlouhodobým záměrům EU. Historický vývoj, aktuální počet členů EU, ale i průběh integrace, až na výjimky, potvrzuje, že politika rozšiřování jednotného evropského prostoru je efektivním, úspěšným, spolehlivým a vyhledávaným prostředkem pro rozšiřování stability, vyšší produktivity a demokracie v celé Evropě. Pro země, které chtějí vstoupit do EU, EU představuje silný impuls pro nastolení různých strukturálních, sociálních, bezpečnostních a politických reforem, které jsou nejen vlivem krizí, ale i vývojem a aktuálním stavem daných zemí zapotřebí v rámci splnění podmínek pro vstup do evropského seskupení. Prostřednictvím Evropské komise jsou každý rok vydávány hodnotící zprávy k jednotlivým kandidátským zemím, které usilují o vstup do EU a dále i o zemích, které se snaží dosáhnout statusu kandidáta a jsou tedy v „čekacím“ období.

Dále tato komise zpracovává souhrnný dokument „Strategii rozšíření a hlavní výzvy“, ve kterém jsou stanoveny primární cíle a predikovaný vývoj z hlediska rozšíření v následujícím roce období. Také zpracovává výroční hodnotící zprávy, tzv. „zprávy o pokroku“ jednotlivých

---

²⁸ HARUN, Arikan. *Turkey and the EU: an awkward candidate for EU membership?*. 2nd edition. Ashgate publishing limited, Hampspire, Velká Británie, 2006. s. 124

zemí, které usilují o členství v EU. Na základě analýz a doporučení Evropské komise poté Evropská rada přijímá rozhodnutí z hlediska další politiky rozšíření.²⁹

Jak již bylo v této práci uvedeno, Turecko zažádalo o členství v EU v roce 1987, kdy přístupová jednání z hlediska integrace Turecka do EU byla zahájena až v roce 2005, což bylo již také uvedeno. Z celkových 35. Kapitol má aktuálně otevřených 14 kapitol, z nich byla předběžně uzavřena pouze jedna, kapitola č. 25: Věda a výzkum. Sedmá kapitola bylo blokováno či suspendováno ze strany EU, ale i Kyprem a Francií. Koncem roku 2006 Evropská rada rozhodla o pozastavení otevření dalších osmi kapitol, u kterých je podmínkou úplná implementace Dodatkového protokolu k Ankarské asociační dohodě z července 2005 ze strany Turecka. Dodatkový protokol umožňuje rozšíření platnosti této dohody o deset zemí, které vstoupily do EU v roce 2004, tedy i o Kyperskou republiku, kterou ovšem Turecká republika neuznává.³⁰

V roce 2013 vydala Rada pro obecné záležitosti závěry, které označily Turecko jako klíčového a strategického partnera pro EU, který má dynamickou a narůstající ekonomiku, a přispívá k prosperitě celé Evropy. Rada dále kvitovala otevření negociační kapitoly 22 „Regionální politika“ jako první kapitoly po více než třech neúspěšných letech z hlediska řešení jednotlivých kapitol a i nadále podporuje využití této aktivity k dalšímu vývoji. Rada oceňuje i dílčí kroky Turecka např. přijetí demokratizačního balíčku. Ovšem jako problém Rada spatřuje přetrvávající nedostatky z hlediska dodržování základních práv a svobod a nutnost udržovat a zabezpečovat dobré sousedské vztahy Turecka. Rada také apeluje na Turecko k realizaci plnému a nediskriminačnímu využívání Dodatkového protokolu k Ankarské dohodě a k normalizaci vztahů s Kyprem. Aktuálním problémem Turecké republiky je i ilegální migrační toky, kdy Rada zdůraznila význam ratifikace a implementace readmisní dohody s EU tureckou stranou.³¹

Proces rozšiřování EU v podstatě představuje umožnění nových zemí vstupu do tohoto evropského celku. Původní počet při založení EU bylo 6 zemí, jednalo se o Belgii, Francii, Itálii, Lucembursko, Německo a Nizozemsko. Proces rozšiřování EU byl zahájen v roce 1973,

---

²⁹ MZV ČR. *Politika rozšiřování Evropské unie*. [online] MZV ČR © 2016. [cit. 2014-07-25] Dostupné z: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:jsLOXU-467oJ:www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/index_1.html+&cd=2&hl=cs&ct=clnk&gl=cz

³⁰ Viz tamtéž

³¹ Viz tamtéž

kdy se k EU začaly postupně připojovat i další západoevropské státy. Po pádu komunistického režimu, v roce 1989, se k EU připojovaly i země ze střední a východní Evropy. Jednalo se o proces ve dvou vlnách, v roce 2004 a 2007. V roce 2013 se k EU oficiálně připojilo i Chorvatsko. Aktuálně EU tedy zahrnuje 28 zemí, je tedy patrné, že rozšiřování probíhá úspěšně. Členství v EU představuje řadu aspektů, ovšem členství má primárně pomáhat v posilování demokratických principů a v hospodářském růstu.

5.1.1 PODMÍNKY PRO ROZŠÍŘOVÁNÍ EU

„Z trosek osmanského impéria vznikla v roce 1923 moderní a sekulární Turecká republika, která prošla od svého založení obrovskou proměnou. Turecko o hlubší integraci s Evropským hospodářským společenstvím (EHS), posléze Evropským společenství (ES)/EU usiluje již bezmála padesát let. V roce 1999 EU formálně přiznala Turecku status kandidátské země s podmínkou, že splní tzv. kodaňská kritéria. 3. října 2005 byly otevřeny přístupové rozhovory, které spolu s Tureckem zahájilo také Chorvatsko.“³² Ovšem u Chorvatska bylo přijetí úspěšně dokončeno.

Primárním dokumentem EU je tzv. Smlouva o Evropské unii, která stanoví i zásady tohoto sjednocení. Ve článku 6 Smlouvy o Evropské Unii je pak stanoveno, že *„Unie je založena na zásadách svobody, demokracie, dodržování lidských práv a základních svobod a právního státu, zásadách, které jsou společné členským státům.“³³*

Pokud se daná země rozhodne zažádat o členství v EU, musí splnit řadu podmínek. Dle článku 49 Smlouvy o EU primárně musí žádost předložit Evropské radě, která ji následně předá Evropské komisi, která posuzuje opodstatnění žádosti a míru plnění podmínek. Komise zpracuje následně posudek, ve kterém rozhoduje o přijetí či nepřijetí žádající země do EU. O přijetí žádosti Evropská Rada rozhoduje jednomyslně. Není výjimkou, že žádající stát o členství v EU, s EU již před podáním žádosti úzce spolupracoval např. v podobě obchodních vztahů.

Celý proces přijetí žádající země má pak 3 základní fáze, kdy všechny fáze musí schválit všichni stávající členové EU. Jedná se o následující fáze:

1. *„země je nabídnuta perspektiva členství,*

---

³² EURACTIV. *Vztahy EU a Turecka*. [online] *EU-Media* © 2004 - 2016 [cit. 2014-02-21] Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/turecko-a-eu>

³³ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Rozšiřování EU/ES*, 1. vyd. Masarykova univerzita Brno 2003. s. 167

2. země získává status kandidátské země pro členství v EU,
3. s kandidátskou zemí jsou zahájena formální jednání o členství, což je proces, který obvykle vyžaduje reformy vedoucí k přijetí platného práva EU.

Pokud jsou jednání a s tím související reformy ukončeny ke spokojenosti obou stran, může země do EU vstoupit (s tím musí opět souhlasit všichni stávající členové Unie).“³⁴

Výše již bylo uvedeno, že podmínkou členství jsou i tzv. Kodaňská kritéria. Tato kritéria představují aspekt, že než jsou zahájena vlastní přístupová jednání, musí mezi kandidátskou zemí a všemi členskými zeměmi EU, musí kandidátská země naplňovat jednotlivá kritéria, která byla schválena dne 22. 06. 1993 na zasedání Evropské Rady v Kodani, odtud vychází i označení pro tato kritéria.³⁵

V hlavní Smlouvě o EU je uvedeno, že o členství v EU může požádat jakákoli evropská země, která uznává stanovené demokratické hodnoty EU a bude tyto hodnoty podporovat a implementovat. Tedy konkrétně, o členství může požádat jakákoli země, která splňuje následující podmínky členství. Tyto podmínky se označují jako tzv. Kodaňská kritéria. Tedy pro shrnutí, kritéria představují určitý základní rámec, který musí každá kandidátská země splnit. Jedná se o níže uvedené podmínky.

- Politické podmínky, kdy země musí disponovat stabilními institucemi, které budou zaručovat demokracii, dodržování právního státu a dodržování základních lidských práv. Musí se tedy jednat o stabilní zemi, která bude respektovat práva menšin.
- Legislativní podmínky, kdy žadající země musí přijmout platný legislativní rámec a judikaturu EU. Musí přijmout především i cíle politické, měnové a hospodářské unie. Země tedy musí převzít závazky, které vyplývají z členství v EU.
- Ekonomické podmínky, které zavazují, že žadající země musí mít efektivní a fungující hospodářství a musí být schopna odolávat konkurenčním tlakům a působícím tržním silám.³⁶

---

³⁴ EUROPA. *Rozšíření*. [online] *Europa* © 2016 [cit. 2011-08-30] Dostupné z: http://europa.eu/pol/enlarg/index_cs.htm

³⁵ EUROPA. *European council in Copenhagen: 21 – 22 june 1993*. [online] *Europa* © 2016 [cit. 1993-06-21] Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/72921.pdf

³⁶ KÖNIG, Petr; LACINA, Lubor; PŘENOSIL, Jan. *Učebnice evropské integrace*. 2. vyd. Barrister & Principal, Brno, 2007. s. 62

V případě, že kandidátská země splňuje tato kritéria, pak jsou zahájena přístupová jednání. Tato jednání pak probíhají dle stanoveného vyjednávacího rámce, kdy tento rámec primárně stanoví proces a hlavní zásady celého jednání. Toto nastavení jednání musí být v souladu se stanovením Evropské rady. Poté se hlavní jednání realizují prostřednictvím mezinárodních konferencí, kterého se účastní všechny členské země EU včetně dalších kandidátských zemí. Úvodní jednání se týkají analýzy jednotlivých oblastí země, které představují potenciál pro unifikaci dle představ EU a dle představ kandidátské země. Jak již bylo uvedeno, pro každou kandidátskou zemi Evropská komise zpracovává individuální zprávu, která slouží jako podklad pro zpracování zprávy z hlediska společných postojů EU a kandidátské země. Tuto zprávu dále schvaluje Evropská rada a následně se otevírají jednotlivé kapitoly. Pro Turecko bylo stanoveno celkem 35 kapitol. V jednotlivých kapitolách pak musí kandidátská země splnit požadovaný pokrok. Poté je kapitola uzavřena a otevírá se další se shodným postupem. Evropská komise dále zpracovává každý rok zprávu, ve které zhodnocuje dosažený pokrok dané země a stav adaptace této země. Když jsou postupně uzavřeny všechny kapitoly pak je kandidátská země dle stanovení EU připravena vstoupit do Unie. EU během plnění jednotlivých kapitol pomáhá zemím tyto kapitoly plnit. Dále jim pomáhá i připravit se na členství prostřednictvím různých mechanismů zahrnující různé pakty o přidružení, dále i v podobě finanční podpory a již uvedených každoročních zpráv o jejich plnění kapitol.

5.2 SOUČASNÉ VZTAHY

Tato kapitola se zaměřuje na objasnění současných vztahů EU a Turecka, ovšem je nutné představit krátce i historické aspekty těchto vazeb. Pomyslná cesta Turecka do EU v podstatě začala samotným vznikem Turecké republiky v roce 1923, kdy se Turecká republika začala vnímat jakou zemí Evropy. Výraznější vazby mezi EU a Tureckem lze ovšem nalézt až po skončení druhé světové války. Následující tabulka shrnuje jednotlivé klíčové procesy v rámci uvedených vztahů a rok realizace dané aktivity. Tyto procesy přímo korespondují s aktuální podobou vztahů EU a Turecka.

Tabulka 9: Vztahy Turecka a EU

Rok	Proces
1948	Turecko patří k zakládajícím členským zemím Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
1952	Turecko přistupuje do Severoatlantické aliance
1959	Turecko podává žádost o členství v Evropském hospodářském společenství (EHS)
1963	Uzavřena tzv. Ankarská (asociační) dohoda Turecka s EHS a podepsán první finanční protokol.
1964	Turecko vstupuje v platnost asociační smlouva s EHS, kde se hovoří o možnosti pozdějšího vstupu Turecka do EHS
1970	Podepsán dodatkový a finanční protokol k Asociační dohodě (oba připravují podmínky pro vytvoření celní unie).
1973	Dodatkový protokol vstupuje v platnost, stanovuje fungování celní unie
1974	Turecká invaze na Kypr
1980	Rada pro přidružení se rozhodla snížit cla na téměř veškeré zemědělské produkty na nulu do konce roku 1987
1980	Vojenský převrat v Turecku. Dohoda o přidružení (Asociační dohoda) byla „zmražena“ až do září 1986
1986	Rada pro přidružení znovu oživila asociační proces
1987	Turecko podává žádost o plné členství v Evropském společenství
1989	Žádost je odmítnuta (nestabilní politické a hospodářské poměry, tedy oficiálním důvodem bylo neplnění politických a ekonomických kritérií, konkrétním pak porušování lidských práv v Turecku a turecká přítomnost na Kypru
1995	Podepsána dohoda o celní unii mezi Tureckem a EU.
1996	Vstupuje v platnost celní unie s EU
1997	Na summitu v Lucembursku se EU vyslovuje pro možné členství Turecka v EU, ale odmítá udělit status kandidátské země
1999	Na summitu v Helsinkách dostává Turecko status kandidáta na přístup
2001	Rada EU schválila tzv. Přístupové partnerství mezi EU a Tureckem
2001	Turecká vláda přijala tzv. Turecký národní program, který stanovuje postup harmonizace tureckého právního systému s právním rámcem ES/EU
2001	Turecký parlament přijal přes 30 dodatků k ústavě, aby země vyhověla požadavkům stanoveným v politické části kodaňských kritérií
2002	Poslední část velké ústavní reformy, požadované EU, vstupuje v platnost (zrušení trestu smrti atd.)

2002	Na summitu EU v Kodani se lídři členských zemí dohodli, že v prosinci 2004 EU rozhodne, zda a kdy zahájí vstupní jednání s Ankarou
2003	Rada EU přijímá revizi přístupového partnerství s Tureckem
2003	Turecký parlament schválil zákon omezující moc armády v zemi
2004	Nové trestní právo vstupuje v platnost; v říjnu doporučuje Evropská komise jednání o vstupu, v prosinci je oznámen termín jednání (listopad 2005) s možným vstupem Turecka do EU nejdříve roku 2014
2004	Evropská rada rozhodla zahájit vstupní rozhovory s Tureckem 3. října 2005, pokud do té doby Ankara uzná řeckou Kyperskou republiku a zavede šest klíčových právních předpisů
2005	Turecký revidovaný trestní zákoník vstupuje v platnost
2005	Ankara podepsala protokol, jímž rozšířila dohodu o celní unii s EU na deset nových členů. Připojila však k němu prohlášení, že podpis neznamená uznání Kypru. Druhou podmínku zahájení rozhovorů (šest právních předpisů) již Turecko splnilo
2005	EU otevřela přístupové rozhovory s Tureckem, poté co se ministři zahraničí členských zemí obtížně dohodli na vyjednávacím rámci
2005	Komise zahájila tzv. screening (proces analytického porovnávání tureckých právních předpisů s předpisy EU)
2005	Komise zveřejnila každoroční zprávu o pokroku Turecka. Země získala status fungující tržní ekonomiky, ale komisařům se nelíbilo zpomalení tempa politických reforem. Ve stejný den Komise zveřejnila i strategii dalšího rozšiřování, ve které je důraz kladen na vlastní absorpční kapacity Unie
2006	Rada potvrdila principy, priority a podmínky, které obsahuje Asociační partnerství s Tureckem
2006	EU stanovila 35 kapitol – viz Kodaňská kritéria
2006	Evropská komise vydala kritickou zprávu o stavu vyjednávacího procesu s Tureckem
2006	Rezoluce EP poukázala na nedostatečný pokrok v přístupových rozhovorech. Europoslanci byli znepokojeni vývojem v oblastech svobody vyjadřování, práv menšin, potírání korupce a násilí na ženách
2006	Komise doporučila přerušit přístupových jednání kvůli nedostatečnému pokroku v kyperské otázce
2006	Rada ministrů zahraničí se rozhodla řídit návrhem Komise a pozastavila rozhovory s Tureckem v osmi kapitolách (volný pohyb zboží, právo usazování a volný pohyb služeb, finanční služby, zemědělství a rozvoj venkova, rybolov, doprava, celní unie a vnější vztahy)
2007	Zahájení jednání o kapitole podnikání a průmysl

2007	Otevření dalších dvou kapitol: finanční kontrola a statistika
2007	Zahájení jednání o dvou kapitolách: transevropské sítě a zdraví a ochrana spotřebitelů
2008	Rada přijímá revizi přístupového partnerství s Tureckem
2008	Zahájení jednání o dvou kapitolách: práva duševního vlastnictví a právo společností
2009	Zahájení jednání o kapitole věnované daním
2009	Turecko přijalo zákon omezující pravomoc vojenských soudů, čímž splnilo další z mnoha přístupových podmínek
2009	Turecko a Arménie vydaly společné prohlášení, ve kterém jejich představitelé vyjádřili vůli navázat diplomatické styky a otevřít hranice, které jsou mezi oběma zeměmi uzavřené od roku 1993
2009	Turecko a Arménie podepsaly mírovou dohodu ve švýcarském Curychu
2009	Evropská komise vydala zatím poslední zprávu, která hodnotí pokrok v přístupových rozhovorech s Tureckem. V dokumentu stojí, že turecká vláda by měla provést reformy v oblastech svobody projevu, svobody tisku, svobody náboženského vyznání, práv odborových organizací a práv žen
2009	Zahájení jednání o kapitole, která se věnuje životnímu prostředí
2010	Turecký parlament schválil reformu ústavy, která má Turecku pomoci přiblížit se EU. Ústavní dodatky mají za cíl změnit soudní hierarchii a omezit pravomoci armády. Jelikož pro zákon nehlasovaly požadované dvě třetiny poslanců, k reformě se po podpisu prezidenta budou vyslovovat i turečtí občané v referendu (12. září 2010). Opozice se obává, že reforma ještě více posílí postavení vlády, a proto pohrozila, že reformu pošle k ústavnímu soudu
2010	Turecký prezident Abdullah Gül podepsal reformu ústavy
2010	Zahájena jednání o kapitole 12 (Bezpečnost potravin, veterinární a fytosanitární politika)
2010	Evropská komise vydala soubor každoročních Zpráv o pokroku zemí, které usilují o členství v Evropské unii. Evropská komise Turecko pochválila za přijetí důležitých konstitučních změn, ale vyčetla mu nedostatečný dialog s opozičními politickými stranami a občanskou společností. Kritika se nevyhnula ani oblastí lidských práv, svobody vyznání a vyjadřování
2011	Eurokomisař pro rozšíření Štefan Füle kritizoval stav svobody slova v Turecku
2011	Turecký ministr zahraničí Ahmet Davutoğlu prohlásil, že pokud nedojde do začátku kyperského předsednictví Radě EU ve druhé polovině roku 2012 k opětovnému sjednocení rozděleného Kypru, Turecko zmrazí své vztahy s EU

2011	Turecká vláda oznámila, že navrátí náboženským menšinám majetek, který jim byl zabaven v roce 1936 (jedná se zejména o Řeky, Židy a Armény). Jako protiprávní označil konfiskaci i Evropský soud pro lidská práva
2011	11 ministrů zahraničí států Evropské unie se podepsalo pod dopis, ve kterém vyjadřují podporu Turecka v jeho přístupovém úsilí
2012	Proběhlo Kyperské předsednictví
2013	Protivládní protesty. Nadměrné použití síly ze strany policie a absence dialogu vyvolali v EU vážné obavy. EU poukazuje na další nutnost reforem a otevření kapitol 23: Soudnictví a základní práva a 24: Svoboda a bezpečnost
2013	Zpráva EU konstatuje, že v Turecku došlo k významnému pokroku při provádění reforem, avšak ještě je potřeba řada dalších
2014	V Bruselu se setkala Vysoká představitelka EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Cathrine Ashton, eurokomisař pro rozšíření a politiku sousedství Štefan Fule, turecký ministr zahraničí Ahmet Davutoğlu a ministr pro evropské záležitosti a hlavní vyjednávač přístupu Turecka do EU Mevlüt Çavuşoğlu
2015	EU obnovila přístupové rozhovory s Tureckem, jednala o bezvízovém styku a slíbila dát Turecku tři miliardy eur výměnou za omezení migrační vlny, která přes Turecko míří do EU. Česká republika slíbila, že zaplatí Turecku 800 milionů korun

Zdroj: Vlastní tvorba autora práce, čerpáno z Euractiv, 2014, online

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že vztahy EU a Turecka prošly řadou jednání, procesů a výstupů. Z výstupů je i patrné, že i přes pozitivní pokroky je na Turecko snášena primárně kritika ohledně lidských práv a vztahů s Kyprem. Z hlediska aktuálních vztahů by se daly tyto vztahy označit za „The Throny Dilemma“ neboli za „trnité dilema evropské zahraniční politiky. Především Evropa je aktuálně sužována problémem s uprchlíky, kdy proudí přes Turecko do Evropy. Vlivem tohoto problému byla evropská politika donucena zaujmout vstřícnější postoj k Turecku, které ovšem realizuje poměrně kontroverzní politiku, která se často odchyluje od hlavních zásad EU, za což je i značně Turecko kritizováno. *„Turecké vlády dlouhodobě upírají kurdské menšině plná občanská práva, ale ta nynější dokonce vyostřili boj s Kurdskou stranou pracujících (PKK), která je nejvýznamnější představitelkou kurdské menšiny. V minulosti EU sice Turecko za jeho postoje k této menšině občas kritizovalo, ale protože je tato země významný obchodní partner EU a opora jižního křídla NATO, nebyla tato kritika příliš důrazná. V současné době, kdy PKK podporuje své bratry v Sýrii v boji proti Islámskému státu, se tato, oficiálně teroristická organizace, stala neformálně spojencem EU, protože vlastně chrání zájmy západu v této oblasti...Dá se říci, že Turecko společně se Saudskou Arábií jsou hlavními*

*překážkami k uklidnění situace v Sýrii a tedy i zastavení proudu utečenců proudících do Evropy.*³⁷ Koncem roku 2015, přesněji v říjnu, byla Turecku schválena finanční podpora ve výši 81 miliard Kč, které mají zamezit přílivu uprchlíků do Turecka a dále má tato podpora výrazně oživit vztahy Ankary s EU. Lze konstatovat, že aktuální problémy s uprchlíky výrazně spojili vztahy EU a Turecka. Obě oblasti tak migrační krizi řeší společnými silami, což je i charakteristický rys vztahů EU a Turecka v roce 2015.

I nadále jsou také současné vztahy EU a Turecka charakteristické obchodním podtextem, a to jak z hlediska exportu, tak z hlediska investic do Turecka. Dále vztahy pokračují na úrovni přístupového procesu, kdy podmínkou je splnění všech kapitol, přijetím nezbytných reforem a předpokládá se, že hlavní město Turecka, Ankara, před vstupem do EU normalizuje své vztahy se všemi sousedními zeměmi, kdy se jedná především o Kypr, Arménii a Řecko tak, aby případné členství nenarušilo nejen chod EU, ale i jednotlivé vazby v EU.

Obecně lze shrnout, že pozice Turecka je komplikovaná z více důvodů. Mezi řešené a značně komplikované oblasti z hlediska EU lze zařadit politické a kulturní diference. Dále samozřejmě i otázka lidských práv. Ovšem, přes všechny problémy Turecko představuje i nadále strategického partnera, se kterým je nutné udržovat úzké vztahy. Ve výše uvedené tabulce byly prezentovány roky, ve kterých Evropská komise vydávala zprávy z hlediska hodnocení pokroku Turecka. Rok 2015 nebyl výjimkou a i koncem roku 2015 vydala hodnotící zprávu, kdy s její editací ovšem vyčkala až po výsledcích tureckých voleb, nejspíše ve snaze zachovat dobré vztahy s Tureckem. Ve zprávě kriticky hodnotí Turecko za dramatické omezování svobody tisku a za klíčové nedostatky v nezávislosti soudnictví. Pozitivně pak hodnotí pomoc syrským uprchlíkům.

5.3 PERSPEKTIVY A ALTERNATIVY BUDOUCNA Z HLEDISKA PROCESU INTEGRACE DO EU

5.3.1 PERSPEKTIVY A ALTERNATIVY INTEGRACE

Z hlediska posouzení budoucích perspektiv a alternativ obchodních a dalších dvoustranných vztahů, především z pohledu integrace Turecka do EU lze primárně konstatovat,

---

³⁷ IDNES. *Vztah Evropské unie s Tureckem – trnité dilema evropské zahraniční politiky*. [online] Mafra © 1999 - 2016. [cit. 2015-10-234] Dostupné z: <http://alesmerta.blog.idnes.cz/c/481415/vztah-evropske-unie-s-tureckem-trnite-dilema-evropske-zahranicni-politiky.html>

že integrace posílí vztahy EU s „problematickým“ Balkánem, především se zeměmi západního Balkánu. Ovšem toto posílení bude jisté vykoupeno obavami těchto států z hlediska jejich nestabilních vlád. EU tak při integraci Turecka bude muset řešit vyšší zajišťování bezpečnosti a celkovou zahraniční politiku. Tato zvýšená bezpečnost bude zahrnovat vyšší bezpečnostní opatření na hranicích daných států, jinak by se uprchlická krize mohla dostat do větších rozměrů, než jsou aktuální. Samozřejmě je na místě i otázka Kurdů a jejich autonomie, což je předmětem řady sporů a mohlo by to mít dopad na evropské vztahy. Ovšem integrace by mohla zvýšit kontrolu a řízení nad případnými bezpečnostními riziky, kdy soudržnost EU a Turecka může rizika snáze eliminovat. Tato soudržnost či spolupráce je ovšem podmíněna schopností úspěšného vyjednávání, což může být z pohledu přístupu Turecka problém. Pokud by EU a Turecko po integraci našlo společnou řeč, pak by Turecko představovalo určitý spojovací prvek mezi Blízkým Východem a Evropou.

Při integraci a možných perspektiv nelze opomenout na aspekt, že Evropa čerpá dodávky energie z Ruska, což vlivem historického vývoje může představovat jisté ohrožení, kdy Rusko může zamezit tyto dodávky, ale i v případě nedostatečných zdrojů z Ruska. V případě integrace by pak Turecko představovalo nástroj, jak si zajistit případné částečnou nezávislost na Rusku prostřednictvím dodávek z Ázerbájdžánu, Uzbekistánu, Kazachstánu, Iránu, Kataru atd.

Turecko má aktuálně téměř 78 miliónů obyvatel a značnou rozlohu, což se v případě integrace musí také zohlednit. Turecko by se rozlohou dalo přirovnat k největším zemím EU, tedy k Německu a Francii. EU představuje největší jednotnou oblast, za EU je pak USA a Japonsko. Vlivem integrace Turecka by se tato pozice pouze upevnila a nárůst obyvatel EU by se z aktuálních 508,2 mil. obyvatel zvýšil přibližně o 13% na 586 mil., ovšem ekonomická produktivita by se zvýšila v řádu 1 – 2 %. Turecko tedy pro EU nebude představovat motor evropské ekonomiky, jako např. Německo. Příliv nových obyvatel do EU by snížil průměrnou věkovou hranici v EU, kdy se Evropa považuje za stárnoucí oblast s malou porodností. Turecko, jak již bylo v práci uvedeno, disponuje mladým obyvatelstvem, který poptává zaměstnání, což by mohlo realizovat prostřednictvím jednotného evropského prostoru, kde je volný pracovní trh. Výhoda to tak bude pro obě oblasti. Možným problémem je ovšem nedostatečná vzdělanost tureckých obyvatel, kde je otázkou, zda budou schopni konkurovat vzdělanější Evropě.

Samozřejmě s integrací souvisí i jistá nákladovost. Aktuálně nelze stanovit konkrétní hodnotu, která bude integraci provázet. Ovšem vzhledem k velikosti a počtu obyvatel bude

integrace představovat nákladovou položku, která ještě z historického hlediska nebyla na integraci jednorázově vynaložena. I přes vysokou míru inflace v Turecku, oproti EU má vyšší produktivitu, z čehož bude moci následně EU profitovat a posilovat své postavení, ale i případné problémy.

Integrace a možné budoucí vztahy mají potenciál v již tak zajímavém prostoru pro investice. Je zde prostor pro zapojení ostatních členských zemí EU do rozvojové pomoci Evropské komise. Mnoho evropských firem se může spolupodílet na dodávkách vody, zlepšení infrastruktury, zpracování odpadů atd., což je samozřejmě podnikatelský potenciál, který je možno využít. Samotné Turecko představuje značně rozsáhlý trh, který může posílit růst a vývoj celé EU a může být vyhledávaným místem pro investory. Je patrné, že toky zahraničních investic jsou již nyní progresivní a integrace by tyto toky ještě posílila. Společnosti z Evropy mohou v rámci volného evropského trhu nakupovat turecké podniky, což by zvýšilo konkurenci, mohlo by to také vyvolat tlak na snížení cen a rostla by i produktivita. Samotné demografické složení, které je tak diskutované se z určitého pohledu může jevit i jako ekonomická výhoda, kdy diference obyvatel a počet obyvatel představuje rozsáhlou základnu nových potenciálních spotřebičů pro EU a evropské firmy, což by samozřejmě posilovalo hospodářský progres celé EU. Tyto aspekty tedy představují potenciál Turecka po integraci.

Lze uvést, že z hlediska možné integrace Turecka do EU je primární problém z hlediska problémovosti Turecka a to jak z pohledu demografického, ekonomického, politického i z hlediska rozhodovacího. Vzniká obava, především menších členských zemí EU o možnou ztrátu jejich vlivu, díky rozloze a počtu obyvatel Turecka po jeho vstupu do EU. Vlivem problémovosti Turecka bude v EU spíše v pozici země, která žádá a neposkytuje, což ovšem může snižovat turecký politický vliv v EU. Obecně je Východní Evropa chudá, a to i díky politické nestabilitě, což omezuje příliv investic do východního regionu, ovšem Turecko je dynamická země, kde je naopak příliv investic evidován, tudíž by mohla tuto premisu a aspekt mírně eliminovat. Turecko představuje i hlavní cestu, ze které jsou do Evropy pašovány drogy a probíhá zde i obchod s lidmi. Vlivem začlenění Turecka do EU, a při spolupráci s úřady bude tento problém řešen efektivněji, než když bude Turecko mimo EU. Otázkou je i, zda se muslimská země dokáže adaptovat na křesťanskou Evropu, kdy případné obavy jsou dle mého názoru namístě.

EU je značně heterogenní a některé členské země se neúčastní všech evropských programů, EU tak musí být flexibilnější, což z pohledu Turecka, které by mohlo svou produktivitou,

mentalitou a polohou přispět k podpoře heterogenity. Při přijetí Turecka do EU se otevřou nové dveře pro sousední turecké státy z více pohledů.

5.3.2 NÁZORY NA INTEGRACI A SHRNUÍ

Vlivem dlouhodobého procesu celé integrace a vlivem specifičnosti Turecka jsou názory na vstup jednotlivých států odlišné. I přes výše uvedená pozitiva je turecké členství v EU vnímáno spíše negativně. Otázka vnímání členství Turecka je i předmětem výzkumu, kdy byl např. realizován v roce 2005 a v roce 2010. Novější průzkum zatím nebyl realizován či medializován. Výzkum z roku 2010 realizovala španělská Granadská univerzita.

Z výstupu výzkumu je patrné, že Evropané jsou spíše proti vstupu Turecka do EU. V roce 2010 byla otázka vnímání členství Turecka v EU položena v referendu, kdy většina dotazovaných byla proti vstupu Turecka. Tento aspekt vyplynul z průzkumu veřejného mínění, který byl v roce 2010 zveřejněn v Istanbulu. Dotazování byli občané z pěti členských zemí EU. *„Pro přijetí Turecka do EU se vyslovilo 47% dotázaných a stejně tak 47 % bylo proti. 6% se nevysslovalo. Na stejnou otázku položenou v referendu by však 52% respondentů odpovědělo záporně. Pro, by hlasovalo 41% a 7% odpovědi zdrželo. Rozdílnost odpovědí je vysvětlována tím, že v referendu lidé obvykle dávají přednost současnému stavu a váhají se změnami, zatímco při pouhém dotazu jsou odvážnější a odpovídají kladně na otázky typu "jste spíše pro“. Výzkum se uskutečnil v pěti evropských zemích: Německu, Španělsku, Francii, Polsku a Velké Británii. Proti vstupu Turecka do EU se vyslovilo nejvíce osob ve Francii (64,4 procenta), pak v Německu (62 procent) a ve Velké Británii (46,3 procenta). Naopak pro se vyjádřilo 54,1 dotázaných v Polsku a 53,2 ve Španělsku.“³⁸*

Hlavními argumenty proti vstupu Turecka bylo téměř 40% negativních odpovědí ve smyslu, že Turecko je muslimská země, která se neslučuje se společnými křesťanskými kořeny Evropy. 15% respondentů pak zvolilo odpověď, že Turecko neleží na evropském kontinentu. Respondentům byla kladena i otázka, zda byl v aktuální době bylo nečestné přerušit integraci

---

³⁸ TÝDEN. *Většina Evropanů je proti Turecku v unii.* [online]. Empresa Media © 2006 [cit. 2010-01-25]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/vetsina-evropanu-je-proti-turecku-v-unii_156316.html

Turecka a žádost kompletně zamítnout. Zde odpovědělo téměř 60% dotazovaných, že by to již bylo nečestné a 40%, že nikoli, 4% neodpověděla.³⁹

Ve výzkumu z pohledu jednotlivých zemí bylo v Německu 27% pro vstup Turecka do EU a 69% proti. „*Kancléřka A. Merkel, která zemi vede od podzimu 2005, se netají zamítavým postojem vůči plnému členství Turecka v EU a dává přednost zavedení „privilegovaného partnerství“ ...Tureckým cílem je Evropa... Upevnění vazeb mezi Tureckem a Evropou přikládáme nesmírnou důležitost,*“ nechal se v červenci 2010 slyšet ministr zahraničí Německa Guido Westerwelle, který ale také zdůraznil: „*dohodli jsme se na procesu s otevřeným koncem, a ten není automatik.*“⁴⁰ Ve Francii bylo 39% pro vstup Turecka do EU a 54% proti. I Francie podporuje výše uvedený návrh A. Mikelové o privilegovaném partnerství. Turecko ovšem toto partnerství odmítá a trvá na plnohodnotném členství. Velká Británie jako jediná spíše souhlasila se vstupem Turecka do EU, kdy 42% respondentů bylo pro a 39% proti. Velká Británie považuje vstup Turecka do evropské jednoty za výhodné z hlediska tureckého regionálně-politického potenciálu. Británie ovšem komplexně podporuje rozšiřování EU. Británie také nesouhlasí s výše uvedeným partnerstvím a spíše preferuje plné členství Turecké republiky v EU.

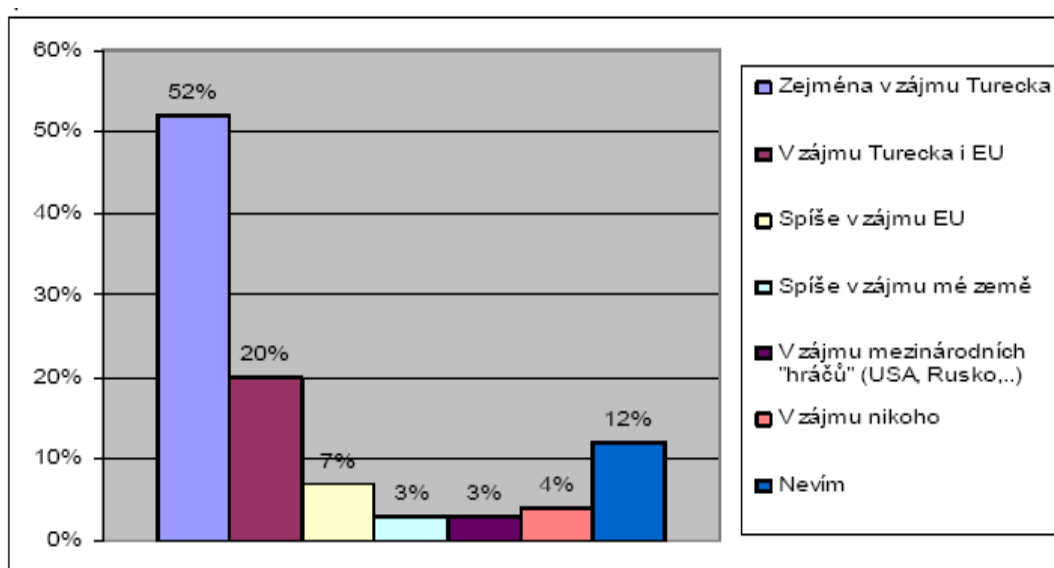
Zajímavý je i pohled občanů EU na konkrétní výhodnost vstupu Turecka do EU, a to zda je tento vstup výhodnější spíše pro Turecko či pro EU. Výstupy na tuto otázku zobrazuje následující graf. Z grafu je patrné, že 52% občanů vnímají vstup výhodnější spíše pro Turecko. 20% občanů pak vnímá oboustranný zájem na členství Turecka a 12% respondentů nedokázalo na tuto otázku odpovědět.

---

³⁹ TÝDEN. *Většina Evropanů je proti Turecku v unii.* [online]. *Empresa Media* © 2006 [cit. 2010-01-25]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/vetsina-evropanu-je-proti-turecku-v-unii_156316.html

⁴⁰ DRÁBOVÁ, Jana; HRACHOVCOVÁ, Lucie; SOMOŠI, Janci. *Vstup Turecka do EU.* [online] *Slide Player* © 2016 [cit. 2010-05-20] Dostupné z: <http://slideplayer.cz/slide/1992128/>

Graf 6: Výstupy otázky evropských respondentů z hlediska výhodnosti vstupu Turecka do EU – veřejné mínění

Zdroj: Drábová a kol., 2010, online

Následující tabulka zobrazuje výstupy veřejného mínění jednotlivých zemí, zda jsou pro vstup Turecka do EU či nikoli. Výstupy potvrzují výše uvedené, že většina zemí je proti vstupu Turecka, tedy konkrétně 17 dotazovaných je proti a 14 je pro.

Tabulka 10: Výstupy jednotlivých zemí na souhlas či nesouhlas vstupu Turecka do EU.

	PRO	PROTI
EU25	39%	48%
EU15	38%	49%
EU10	44%	40%
Belgie	43%	55%
Česká rep.	32%	61%
Dánsko	50%	44%
Německo	27%	69%
Estonsko	35%	49%
Řecko	33%	67%
Španělsko	47%	23%
Francie	49%	54%
Irsko	40%	32%
Itálie	36%	49%
Kypř	26%	68%
Lotyšsko	35%	47%
Litva	33%	42%
Lucembursko	24%	69%
Maďarsko	44%	46%
Malta	35%	31%
Nizozemí	55%	42%
Rakousko	13%	61%
Polsko	51%	31%
Portugalsko	37%	31%
Slovinsko	53%	41%
Slovensko	34%	55%
Finsko	42%	55%
Švédsko	60%	33%
Velká Británie	42%	39%
Bulharsko	47%	26%
Rumunsko	66%	7%
Chorvatsko	58%	28%
Turecko	54%	22%

Zdroj: Drábová a kol., 2010, online

Poslední grafická podoba výstupů veřejného mínění zobrazuje výstupy na jednotlivé otázky opět z pohledu vstupu Turecka do EU. Otázka byla položena ve znění, zda respondent souhlasí s následujícím tvrzením.

Tabulka 11: Jednotlivé otázky veřejného mínění na vstup Turecka do EU

Otázky:	EU - 25	
	ANO(%)	NE(%)
Aby Turecko mohlo vstoupit do EU za 10 let, musí plně zajistit respektování lidských práv.	84	7
Aby Turecko mohlo vstoupit do EU za 10 let, musí dosáhnout ekonomické rovnováhy.	76	10
Přijetím Turecka do EU se zvýší migrace Turků do bohatších evropských zemí.	63	23
Turecko svou geografickou polohou částečně náleží do Evropy.	55	33
Kulturní rozdíly mezi Tureckem a státy EU jsou příliš velké.	54	33
Turecko částečně náleží do Evropy díky své historii.	41	41
Přijetí Turecka by mohlo posílit bezpečnost v regionu.	38	45
Vstup Turecka do EU by přispěl ke vzájemnému pochopení evropských a muslimských hodnot.	40	43
Vstupem Turecka do EU by došlo ke zpomalení stárnutí evropské populace.	29	49

Zdroj: Drábová a kol., 2010, online

Z poslední tabulky je patrné, že i respondenti vnímají jako nutné primárně zajistit dodržování lidských práv v Turecku, a to ve výši 84%. Dále respondenti souhlasili i s nutností ekonomické stability v zemi. Respondenti vnímají jako možnou hrozbu i příliv migrantů do Evropy, což bylo v práci také zmíněno. Turecko je dle respondentů částečně evropskou zemí z hlediska polohy. Dotazovaní také spatřují výrazné kulturní rozdíly mezi Tureckem a EU. Dále se i obávají ze snížení bezpečnosti vlivem sjednocení s Tureckem. V neposlední řadě ovšem nevnímají za výhodu vstupu Turecka z pohledu podpory rozdílných implementovaných křesťanství ani nevidí výhodu v mladší turecké populaci. Lze tedy komplexně shrnout, že Turecko není příliš pozitivně vnímáno z pohledu jeho přijetí do EU.

ZÁVĚR

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo na základě zhodnocení současné kooperace mezi EU a Tureckem, posoudit budoucí perspektivu obchodních a dalších dvoustranných vztahů, zejména pak z hlediska přistoupení Turecka do EU. Cíl práce byl dle mého názoru splněn.

Celá práce byla rozdělena na jednotlivé kapitoly, které se zaměřovaly na problematiku integrace Turecké republiky do Evropské unie. V rámci shrnutí nelze nezmínit, že Turecko primárně představuje potenciální dynamický prostor, který může být prostřednictvím EU efektivněji využit. Ovšem jako má mince rub i líc tak i Turecko má své negativa z hlediska integrace do evropského prostoru. Turecko i přes poměrně pozitivní ekonomické výstupy musí implementovat reformy a změny. Turecko je již dlouhodobě kritizována za nedostatečnou ochranu lidských práv, což vnímá EU jako klíčový aspekt demokracie. Dále kritika spočívá i v omezování svobody projevu, omezování některých menšin v zemi, nerovného vnímání žen a značné silné úlohy turecké armády v zemi. Turecko již podstoupilo kroky vedoucí k vyšší demokratizaci a přijalo i reformy, které stanovila EU, např. v podobě zrušení trestu smrti, ovšem integrace není stále dokončena.

Dle mého názoru je důležité, aby se EU snažila na Turecko pohlížet jako na ostatní kandidátské země a nenegovala tak turecké naděje na lepší zítřky v podobě členství v EU. V případě vlastní realizace integrace je pak důležité zabezpečit, aby členství Turecka do EU neohrozil chod celé EU, či určitý členský stát. EU vydala již řadu podmínek, které Turecko postupně plnilo, ovšem i Turecku došla již trpělivost a již nechce žádné obecná jednání či další podmínky. Tento postoj je z hlediska specificky dlouhé integrace pochopitelný, ovšem z určitého pohledu je pochopitelný i přístup EU. Turecko je kontroverzní oblastí, kdy její aktuální poměrně pozitivní vývoj je „křehkým“ výstupem. Nelze tak nedoporučit podmínku implementace přechodného období volného pohybu osob.

Turecko představuje regionální velmoc v poměrně nestabilní, konfliktní oblasti Blízkého východu. EU vnímá Turecko jako strategického partnera při zabezpečování konvenční a energetické bezpečnosti. Turecko se již nyní účastní vojenských i civilních misí EU s cílem zajišťovat bezpečnost a obrannou politiku. Z hlediska integrace lze spatřovat určitý blok v Kypru. Navíc i při ujišťování obou účastníků, lze polemizovat, zda zájem o integraci Turecka je opravdu na obou stranách. Turecko vlivem své rozloze a i vyššímu počtu obyvatel by v EU hrála výraznější roli, což může být obava pro EU.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Rozšiřování EU/ES*, 1. vyd. Masarykova univerzita Brno 2003, ISBN 80-210-2645-6

GULLOVÁ, Soňa.: *Mezinárodní obchodní a diplomatický protokol*. 2. vyd. Grada Publishing, a. s., Praha, 2011. ISBN 978-80-247-3777-5.

JANÍČEK, P. a kol. *Expertní inženýrství v systémovém pojetí*. 1. vyd. Grada Publishing, a. s., Praha, 2013. ISBN 978-80-247-4127-7.

KORÁB Jan, *Politicko-ekonomická analýza Turecka*, Praha 2006. Bakalářská práce na fakultě Mezinárodních vztahů na Vysoké škole Ekonomické obor Mezinárodní obchod. Vedoucí Bakalářské práce Ing. Gabriela Hitzgerová, CSc.

KÖNIG, Petr; LACINA, Lubor; PŘENOSIL, Jan. *Učebnice evropské integrace*. 2. vyd. Barrister & Principal, Brno, 2007. ISBN 978-80-7364-044-6.

PIRICKÝ, Gabriel. *Turecko - Stručná historie států: Turecko*. Libri, Praha, 2006. ISBN 807277-323-2

TUNKROVÁ, Lucie; ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva*. 1.vyd. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 2007. ISBN 978-80-244-1875-9.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

HARUN, Arikan. *Turkey and the EU: an awkward candidate for EU membership?*. 2nd edition. Ashgate publishing limited, Hampshire, Velká Británie, 2006. ISBN 0-7546-4762-5.

KUTUK, Zeki. *Turkey's Integration into the European Union. The Dynamics and Determinants of a Dilemmatic Relationship*, 1st edition. Turun Yliopisto, Turku, Finsko 2003 Annales Universitatis Turkuensis B 258

Seznam použitých internetových zdrojů

BUSSINES INFO. *Turecko: Vztahy země s EU*. [online] *Czech Trade* © 1997 - 2016. [cit. 2015-06-01] Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-vztahy-zeme-s-eu-19211.html#sec2>

BUSSINES INFO. *Turecko: Souhrnné teritoriální informace*. [online] *Czech Trade* © 1997 - 2016. [cit. 2015b-06-01] Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/turecko.html>

CZECH TRADE. *Desatero pro obchodování s Tureckem*. [online] *Czech Trade* © 2009 - 2016. [cit. 2013-02-01] Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/czechtrade-svet/evropa/obchodovani-turecko/>

ČNB. *Srovnávací tabulka ratingového ohodnocení vybraných zemí*. [online] ČNB © 2003 - 2016 [cit. 2016-01-20] Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/rating/

DRÁBOVÁ, Jana; HRACHOVCOVÁ, Lucie; SOMOŠI, Janci. *Vstup Turecka do EU*. [online] *Slide Player* © 2016 [cit. 2010-05-20] Dostupné z: <http://slideplayer.cz/slide/1992128/>

EURACTIV. *Vztahy EU a Turecka*. [online] *EU-Media* © 2004 - 2016 [cit. 2014-02-21] Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/turecko-a-eu>

EUROPA. *General government gross debt*. [online] *Europa* © 2016 [cit. 2015-09-28] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&tableSelection=1&labeling=labels&footnotes=yes&layout=time,geo,cat&language=en&pcode=tsdde410&plugin=1>

EUROPA. *Rozšíření*. [online] *Europa* © 2016 [cit. 2011-08-30] Dostupné z: http://europa.eu/pol/enlarg/index_cs.htm

EUROPA. *European Union, Trade in goods with Turkey*. [online] *Europa* © 2016 [cit. 2015-10-20] Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113456.pdf

EUROPA. *European council in Copenhagen: 21 – 22 june 1993*. [online] *Europa* © 2016 [cit. 1993-06-21] Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/72921.pdf

FINEMON, Šimon. *Turecké hospodářství se zbavuje despektu*. [online] *Fincentrum* © 2006 - 2016 [cit. 2013-02-18] Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/turecke-hospodarstvi-se-zbavuje-despektu/>

FINANCE. *Inflace*. [online] *Finance media* © 2016. [cit. 2015-01-15] Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/eu-svet/svetove-makroukazatele/inflace/>

GOOGLE. *Hrubý domácí produkt*. [online] *Google* © 2014. [cit. 2016-01-12] Dostupné z: https://www.google.cz/publicdata/explore?ds=d5bncppjof8f9_&met_y=ny_gdp_mktp_cd&idim=country:TUR:GRC:IRQ&hl=cs&dl=cs#!ctype=l&strail=false&bcs=d&nselm=h&met_y=ny_gdp_mktp_cd&scale_y=lin&ind_y=false&rdim=country&idim=country:TUR&ifdim=country&tstart=952470000000&tend=1394233200000&hl=cs&dl=cs&ind=false

GOOGLE. *Míra nezaměstnanosti – s ohledem na sezónu*. [online] *Google* © 2014. [cit. 2016b-01-13] Dostupné z: https://www.google.cz/publicdata/explore?ds=z8o7pt6rd5uqa6_&met_y=unemployment_rate&idim=country:tr:el:fr&hl=cs&dl=cs#!ctype=l&strail=false&bcs=d&nselm=h&met_y=unemployment_rate&fdim_y=seasonality:sa&scale_y=lin&ind_y=false&rdim=country_group&idim=country_group:eu&idim=country:tr&ifdim=country_group&tstart=1097186400000&tend=1446937200000&hl=cs&dl=cs&ind=false

GOOGLE. *Státní dluh vyjádřený jako procento HDP*. [online] *Google* © 2014. [cit. 2016c-01-15] Dostupné z: https://www.google.cz/publicdata/explore?ds=ds22a34krhq5p_&met_y=gd_pc_gdp&idim=country:tr:fr:pl&hl=cs&dl=cs#!ctype=l&strail=false&bcs=d&nselm=h&met_y=gd_pc_gdp&scale_y=lin&ind_y=false&rdim=country_group&idim=country_group:eu&idim=country:pl&ifdim=country_group&tstart=889311600000&tend=1394233200000&hl=cs&dl=cs&ind=false

IDNES. *Přírůstek muslimů v Evropě je strmý*. [online] *Mafra* © 1999 - 2016. [cit. 2016-02-23] Dostupné z: <http://roberttroska.blog.idnes.cz/c/496446/prirustek-muslimu-v-evrope-je-strmy.html>

IDNES. *Vztah Evropské unie s Tureckem – trnité dilema evropské zahraniční politiky*. [online] *Mafra* © 1999 - 2016. [cit. 2015-10-23] Dostupné z: <http://alesmerta.blog.idnes.cz/c/481415/vztah-evropske-unie-s-tureckem-trnite-dilema-evropske-zahranicni-politiky.html>

MZV ČR. *Mapa oborových příležitostí pro Turecko*. [online] MZV ČR © 2016. [cit. 2015-05-05] Dostupné z: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:cwmmb_vAe6MJ:www.mzv.cz/ankara/cz/obchod_a_ekonomika/mapa_oborovych_prilezitosti_pro_turecko/index.html+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz

MZV ČR. *Turecko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. [online] MZV ČR © 2016. [cit. 2015-06-08] Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/turecko/

MZV ČR. *Politika rozšiřování Evropské unie*. [online] MZV ČR © 2016. [cit. 2014-07-25] Dostupné z: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:jsLOXU-467oJ:www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/index_1.html+&cd=2&hl=cs&ct=clnk&gl=cz

NĚMEC, Jan. *Turecko, má krizi za sebou, dne už jen bohatne*. [online] *Economia* © 1996 - 2016. [cit. 2012-12-13] Dostupné z: <http://ekonom.ihned.cz/c1-58955770-turecko-ma-krizi-za-sebou-dnes-uz-jen-bohatne>

PEŠINOVÁ, Eliška. *Vývoj vztahů Turecka a EU – kapitola 7*. [online] *Yeye* © 2016. [cit. 2015-10-29] Dostupné z: <http://www.yeye.cz/V%C3%BDvoj+vztah%C5%AF+Turecka+a+EU>

TROUSILOVÁ, Alžběta. *Rating*. [online]. *Borgis* © 2003 - 2016 [cit. 2010-06-02]. Dostupné z: <http://tema.novinky.cz/rating>

TÝDEN. *Většina Evropanů je proti Turecku v unii*. [online]. *Empresa Media* © 2006 [cit. 2010-01-25]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/vetsina-evropanu-je-proti-turecku-v-unii_156316.html

SEZNAM ZKRATEK

- ČR - Česká republika
- EHS - Evropské hospodářské společenství
- ES - Evropské společenství
- EU - Evropská unie
- EUR - Euro
- Kč - Koruna česká
- TL - Turecká lira
- USD - Americký dolar
- atd. - a tak dále
- např. - například
- tzv. - tak zvaný

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Geografická poloha Turecké republiky v rámci EU	12
--	----

Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní informace o Turecké republice	11
Tabulka 2: Počet muslimů ve vybraných zemích v roce 2010 a 2015	20
Tabulka 3: Aktuální ratingové hodnocení Turecké republiky	26
Tabulka 4: Význam hodnocení jednotlivých agentur	26
Tabulka 5: Vývoj tureckého exportu a importu v letech 2012 – 2014 v mil. USD	31
Tabulka 6: Zahraniční obchod Turecka s EU jako podíl z jeho celkového obchodu v %	34
Tabulka 7: Celkový vývoj zahraničního obchodu Turecka 2010–2014	35
Tabulka 8: Klíčové ukazatele evropského importu a exportu do Turecka	35
Tabulka 9: Vztahy Turecka a EU	42
Tabulka 10: Výstupy jednotlivých zemí na souhlas či nesouhlas vstupu Turecka do EU.	52
Tabulka 11: Jednotlivé otázky veřejného mínění na vstup Turecka do EU	53

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj tempa růstu HDP Turecka a EU v %	24
Graf 2: Vývoj míry nezaměstnanosti v Turecku a v EU	27
Graf 3: Vývoj míry inflace v Turecku a v EU	28

Graf 4: Vývoj státního dluhu vyjádřený v % HDP Turecka a EU	30
Graf 5: Vývoj importu a exportu evropského zahraničního obchodu s Tureckem v mil Eur	36
Graf 6: Výstupy otázky evropských respondentů z hlediska výhodnosti vstupu Turecka do EU – veřejné mínění	51

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Meliha CEYLAN

Obor: Evropská hospodářskosprávní studia

Forma studia: Prezenční

Název práce: Ekonomický vývoj Turecka a integrace do EU

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 47

Celkový počet stran příloh: 16

Počet titulů českých použitých zdrojů: 7

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 24

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Noha, Ph.D.